

Şef Rabin dr. MOSES ROSEN

GÎNDURI DE ELUL

Iudaismul pune accentul mai mult pe sfîrşitul unei opere decît pe înăurirea ei. Oricît de bun ar fi augurul sub care se porneşte la drum, necunoscute sînt însă piedicile ce se vor ivi în cale, iar ţelul se află încă departe. Atunci cînd el a fost atins, cînd putem arunca privirile înapoi spre calea parcursă şi să constatăm că cele ce ne-am propus şi-au găsit realizarea, atunci putem fi stăpîniţi de sentimentul unei adevărate satisfacţii. Iată cel-l îndreptăţeste pe Ecclesiast să exclame: טוב אחרינו דבר מאשיתו „Mai bun e finalul decît începutul unui lucru” (Ecl. 7—8).

Luna cea din urmă a calendarului nostru religios adevărate această concepţie, iar modul cum noi o întîmpinăm relevă ceea ce credem despre marea însemnată a finalului. A mai trecut un an. Am întors paginile încă unui capitol din cartea vieţii noastre. Am mai străbătut o etapă din itinerarul pe care-l parcurgem de la leagăn la mormint. Luna ELUL pune în faţa fiecăruia dintre noi întrebarea: „Cum am folosit anul care se apropie de sfîrşit, ce am făcut noi dintr-insul; am irosit oare zilele sale în zadar, sau le-am pus în slujba unui ţel nobil?”

HESBON HANEFES — „bilant sufleteş”, iată marea semnificaţie a lunii care leagă trecutul, ce nu se mai întoarce, de viitorul pentru care ne pregătim. Înaintea celui mai sever dintre judecători — conştiinţa noastră proprie — se perindă în aceste zile gîndurile, sentimentele şi faptele noastre, sînt supuse unei minuţioase analize. „Să-ţi înşeli aproapele, e un păcat; să-l înşeli pe Dumnezeu, e o naivitate; să te înşeli pe tine însuşi, e o crimă” spunea un înţelept rabin. În vîlmăşagul cotidianului, sîntem adesea inclinaţi să ne auto-iluzionăm şi să utilizăm două măsuri diferite în ceea ce priveşte aprecierea oamenilor: exigenţi peste orice limită cu ceilalţi, iertători fără margine pentru noi înşine. În timp ce nu găsim nici o scuză pentru greşelile aproapei, ne acordăm nouă, cu dărnice, circumstanţe atenuante în toate împrejurările. Luna ELUL e menită să ne trezească din acest „dolce farniente” în care ne place să ne legănăm. Ea ne introduce în cea mai dificilă dintre învăţături: aceea a cunoaşterii proprii noastre fiinţe, cu toate umbrele, cu toate slăbiciunile, cu toate păcatele ei.

Primul cuvînt al fragmentului biblic ce-l citim în săptămîna în care începem această lună e ראה „Priveşte”.

Învăţă-te, omule, să priveşti spre propriul tău eu. Deschide ochii mari şi îndreaptă-i spre adîncurile conştiinţei tale. Scutură de pe ea praful tuturor autoînşelăciunilor şi priveşte astfel în oglinda sufletului tău — iată mesajul pe care ni-l aduce luna ELUL. Firul vieţii nu trebuie depănat la întîmplare. Mereu ne incumbă datoria de a veghea ca el să nu se incilcească. Rostul cel mai înalt al finalului de săptămîna — Şabatul — e tocmai acela de a ne opri puţin, de a scruta caierul fracţiunii de viaţă ce s-a scurs în decursul celor şase zile precedente, pentru ca astfel să putem ţese mai departe la mînaştră broderie a existenţei noastre. Ceea ce e Şabatul pentru săptămîna, e luna ELUL pentru an: o privire retrospectivă plină de seriozitate, menită să îndrepte toate firele ce s-au încurcat şi să le imbine într-un tot armonios.

Simplu şi zguduitoare e, în această privinţă, ruga psalmistului: כִּמְנוֹת יִמְיֵינוּ כִּן הָיָה „Învăţă-ne, Doamne, să ştim număra zilele vieţii noastre” (Psalmi 90—12). Ştim să pătrundem în labirintul celor mai grele socoteli, însă cea mai elementară din ele, aceea a purtării evidenţei zilelor vieţii noastre, de aceasta uităm adesea. Suprema implorare ce o adresează deci cîntăreţul psalmilor este aceea ca întotdeauna să aibă înaintea ochilor aritmetica vieţii, aşa cum o spune şi luceafărul poeziei româneşti:

„Cu mine zilele-ţi adagi,
Cu ieri viaţa ta o scazi
Şi ai cu toate astea-n faţă
De-a pururi ziua cea de azi”.

Să ştim să adunăm, să ştim să facem şi operaţia scăderii: iată ceea ce e necesar pentru ca fiecare om să aibă o justă perspectivă a vieţii. Precum ştim să numărăm, să cîntărim, să socotim bunuri pămînteşti, să ştim să fim cel puţin tot atît de parcimonioşi, să vedim tot atîta grijă pentru cel mai preţios dintre capitaluri: zilele vieţii noastre.

Am greşit oare, pînă acum, socoteala? Dacă nu o îndreptăm, nu pornim oare mai departe spre alte erori de calcul? Elul ne cheamă la aceste simple revizui şi în aceasta rezidă explicaţia deosebitei gravitaţii cu care apare această lună pe răboiul vremii.

Astfel, luna ELUL este nu numai un final, ci şi un preludiu. Ea izbucneşte nu numai să ne îndrepte privirile spre ceea ce am scăzut din viaţă, ci să ni le întoarcă spre viitor, spre anii pe care ne pregătim să-i adăugăm la existenţa noastră. Ea devine o călăuză spre ţelurile nobile şi înalte către care se îndreaptă paşii vieţii noastre.

ÎNTOARCEREA ÎN ȚARĂ A EMINENȚEI SALE. ȘI A DOAMNEI DR. MOSES ROSEN

Eminența Sa și dna dr. Moses Rosen, care au făcut o călătorie în străinătate între 23 iunie și 31 iulie, s-au întors în țară, la 31 iulie a.c.

La aeroportul București—Otopeni au venit să-i întîmpine conducători ai Federației Comunităților Evreiești și ai Comunității evreilor din București.

SINAGOGI ANTICE

Un capitol încă insuficient cercetat în studiul dezvoltării religiei mozaice este capitolul clădirilor sinagogale, care adăpostesc, de la dărîmarea Sanctuarului încoace, activitatea rituală și culturală a comunităților evreiești de pretutindeni. Însăși instituția își are istoria ei, și încă una interesantă și deosebit de zbucimată.

Înființate la Ierusalim, pe la începutul epocii celui de al doilea Templu, pentru a oferi și credincioșilor provinciali posibilitatea de a se reculege și de a se ruga, sinagogile nu au avut dintru început nici rolul și nici autoritatea pe care au căpătat-o apoi. Ele nu posedau clădiri proprii destinate exclusiv scopurilor rituale și erau în marea majoritate a cazurilor adăpostite în case obișnuite de locuit.

De altfel, atît în ceea ce privește problema datei apariției sinagogilor, cît și în ceea ce privește problema apariției lor, păreri sînt împărțite și controversate. În excelența sa lucrare „Sinagoga Altertumer”, distinsul savant Samuel Krauss enumeră nu mai puțin de nouă teorii diferite privitoare la problema apariției sinagogilor. Mai presus de orice dubiu pare faptul că sinagogile au coexistat multă vreme cu Sanctuarul central de la Ierusalim și se pare că ele au luat naștere în urma reformelor culturale introduse în ceremonialul „avodei” în Sanctuar. Afla vreme cît activitatea Sanctuarului se rezuma exclusiv sau aproape exclusiv la aducerea jertfelor, sinagogi provinciale nu puteau fi înființate. Ele puteau lua naștere doar pentru a imita ritualul ceremoniilor însoțitoare: pentru recitarea fragmentelor de texte biblice, pentru cîntarea psalmilor și pentru rostirea rugăciunilor care completau prezentarea jertfelor zilnice în Templu. (Vorbim, bineînțeles, despre sinagogi în sensul unor lăcașuri destinate unor servicii divine publice și permanente: case de rugăciuni ocazionale puteau exista fără îndoială din cele mai vechi timpuri).

Dorința autorităților religioase centrale de a concentra activitatea religioasă a întregului popor — în limita posibilităților — în jurul clădirii de pe Muntele Casei a împiedicat fără îndoială multă vreme dezvoltarea sinagogilor. Abia pe

Sinagogă antică din Tel-Hum (Capernaum), Galileea

la sfîrşitul epocii celui de-al doilea Templu, cînd participarea maselor la viața religioasă a Iudeei se face — grație influenței învățătorilor — din ce în ce mai simțită, se semnalează activitatea primelor sinagogi. Ele apar simultan în Iudeea și în orașele din afara Iudeei, în special în Egipt, unde — din cauza distanței mari — nu mai putea ajunge influența centralizatoare a Sanctuarului.

Fapt este că nici una dintre săpăturile arheologice care au răscolit subsolul Palestinei antice nu a reușit să descopere ruinele vreunei sinagogi dinaintea erei actuale. Asta în ciuda faptului că au fost descoperite, în special în Galileea, rămășițele a numeroase clădiri sinagogale.

Arheologia a început abia pe la mijlocul veacului trecut să se intereseze de ruinele unor sinagogi antice ce se aflau deasupra solului, în Galileea. Eduard Robinson a fost acela care a identificat, primul, ruinele sinagogilor de la Kfar Nahum (Capernaum), Kfar Baram, Meron și Arbid, ghidindu-se după inscripții ebraice și detalii arhitectonice specifice descoperite la fața locului. Ernest Renan

M. TURGMAN

(Continuare în p. 7)

A APĂRUT CALENDARUL LUAH — 5744 (1983 — 1984)

Se poate procura la sediile comunităților
și ale instituțiilor Federației

Numărul următor al revistei (536) va apărea la 1 sept. a.c.

S-a spus, printre neamurate neadevăruri despre evrei, că nu ar fi dotați pentru artele plastice. Ultimul secol de artă a înfirmat însă, destul de drastic, această aserțiune. De îndată ce barierele discriminatorii au fost înlăturate, pe firmamentul artei a răsărit o adevărată constelație de pictori, sculptori, graficieni și arhitecți de origine evreiască. E destul să cităm doar câteva nume, luate oarecum la întâmplare, pentru a ne face o idee despre amploarea și diversitatea contribuției evreiești la arta ultimului secol: Max Liebermann, Isaak I. Levitan, Camille Pissarro, Amedeo Modigliani, Jacques Lipchitz, Chaim Soutine, Moïse Klesling, Leon Bakst, Ben Shahn, Victor Brauner, Saul Steinberg, Lazar Segall etc. Mulți dintre acești artiști au abordat chiar subiecte din viața evreiască. E cazul lui Liebermann, Ben Shahn, Levitan, Lipchitz ș.a. Dar, în afară de aceștia, cel care avea să ilustreze, cu deosebită strălucire și forță, nu numai tematica inspirată din realitatea vieții evreiești, ci și esența spiritualității iudaice, este **Marc Chagall**. Asta ar însemna că ne putem regăsi în opera lui Chagall prin ceea ce avem noi, evrei, profund, autentic, prețios, caracteristic, prin acel ceva inconfundabil cu care venim din depărtări de milenii.

Cum anume ne-am putea recunoaște în pictura atât de insolită, adeseori șocantă, a unui artist, incomparabil prin originalitatea sa, precum este Chagall? Aici pare să se ascundă un paradox. Și totuși, nu este nimic paradoxal. Universul lui Chagall este de sorginte iudaică. Dar nu în aparență sa, în ceea ce se oferă primei priviri, ci în adâncul esenței sale, în spiritul care îl animă. E interesant, e pasionant să încerci a descoperi acest suflet evreiesc al universului chagalleian. Este ceea ce ne-am propus să facem în rândurile care urmează.

Un cunoscut istoric și teoretician al artei, exeget al opereii lui Chagall, Jean Cassou, vorbind despre motivele plastice din tablourile lui Chagall, spune că e vorba de „litanii de obiecte și ființe obsesionale”. Într-adevăr, putem recunoaște destul de lesne la Chagall un repertoriu de motive care revin obsesional. Obiecte și ființe care, pe pânzele lui, se combină într-un mod cu totul aparte. S-a spus că se combină după legile sau mecanismele artei fantastice. E adevărat, ceea ce ne întâmpină când ne apropiem de pictura lui Chagall este o amețitoare lume fantasmago-

rică: capete care s-au desprins de pe trupuri și zboară, obiecte și ființe dislocate, dezarticulate, sustrase legilor gravitației. Un univers populat de ființe străni: păsări care nu figurează în nici o carte de zoologie, acrobați halucinați, violoniști fantăști, lunateci, feerici pești zburători, femei-sirenă, pendule zburătoare, ingeri triști și muzicali. Sintem purtați într-o țară situată în spații ireale, scăpate din chingile legilor fizice.

această vrăjită lume chagalleiană totul zboară, se amestecă și se involbură „ca frunzele în vîntul infinitului”, cum se exprimă marele istoric de artă René Huyghe. Unii au văzut în această obsesie a zborului un reflex al visului de libertate, de evadare din universul strîmt, sufocant, al ghetoului, într-o mirifică libertate a inimii. Într-adevăr, zborul și libertatea nu sînt cosubstanțiale?

Universul lui Chagall

CHAGALL — Foto: Radu Bogdan

Un spațiu fără logică, în care pină și principiul identității este înlăturat: obiectele pot să se întrepătrundă, să se multiplice, să se combine în modurile cele mai neașteptate și mai bizare.

Ceea ce pare să unească, la prima vedere, populația acestei țări minunate este dorința zborului. Tema zborului revine la Chagall cu o încăpăținare prodigioasă: vaca zboară, peștele zboară, pendula zboară, îndrăgostiții zboară. În

În această lume chagalleiană, care tinde după deplină libertate a inimii, zborul se împletește fără încetare cu muzica. Obsesiv, dominante, multiplicat și metamorfozat la infinit, apar violonistul, vioara, violoncelul, ingerii cu instrumente de suflat. Muzica este mai mult decît o temă dominantă. Este o dimensiune fundamentală a artei lui Chagall. Se poate spune că este modalitatea sa proprie de structurare a haosului.

Spațiul lui Chagall este, în fond, un spațiu muzical polifonic cu mari vîrtejuri colorate, cu puternice curbe dinamice cu o amplă torsione a formelor muzicale. Lumea sonoră a culorilor lui Chagall compune o poezie cu o fermecătoare melodie. Paleta sa de culori e scotoasă și, în același timp, delicată. Oculul privilegiat, roșul și albastrul se întîlnesc în ample și triumfătoare contrast. Muzica picturală a lui Chagall este întruchiparea armoniei dintre ordine și ferveare.

S-ar putea vorbi mult — și s-a și vorbit — despre prezența animalului în opera lui Chagall: peștele, cocoșul, vaca, mîgarul, capra, calul, pasărea apar metamorfozate, combinate între ele și, mai ales, umanizate. Efuziunea artistului a întinde, deopotrivă, asupra tuturor ființelor vii. Nu e greu de identificat aici o funciă trăsătură iudaică: afirmarea dreptului la viață pentru toate ființele. Aceasta decurge dintr-un principiu care se află în centrul concepției iudaice asupra lumii: sfîntenia vieții. Din acest principiu decurge și obligația noastră de a contribui, cu simțirea și cu gîndul nostru, la înfrumusețarea și la înnoirea existenței tuturor ființelor vii. Nu pare că am descoperit aici una dintre sursele miraculoasei zoologii chagalleiene.

Obiectele și ființele care populează cosmosul chagalleian cunosc și o altă sursă: copilăria artistului. Multimea de păsări, violoniști, izbe, animale, îndrăgostiți, pendule, sori, flori și ingeri prezintă elemente aparent disparate născute din rememorarea imaginilor copilăriei. Sint animătrii traversale de figurății de lumină și picuri de întuneric, al căror conținut îl formează nădejdea, spaima, frustrările, bucuriile și așteptările copilăriei.

În tablourile lui Chagall nu există legături logice între personaje și obiecte. Singura logică este cea a rememorării, a regăsirii în memorie. Ceea ce recuperează artistul din acest univers pur spiritual care este memoria nu sînt amintiri ale unor scene trăite în sensul strict al cuvîntului. Sînt scormonite din adîncuri și vise, dorințe, spaima, împliniri au-

ZOLTAN TERNER

(Continuare în p. 6)

Reflecții, maxime și aforisme

● Nu sîntem nici paznici și nici apărători ai Zidului, ci sîntem însuși Zidul, iar fiecare dintre noi este o cărămidă vie a acestui Zid.

Haim Arlozoroff: „Viața și opera” (1936), p. 184

● Experiența ne învață pe deplin că oamenii nu-și țin nimic mai puțin în friu decît limba.

Baruch Spinoza (1632—1677): „Etica” (1677)

● Chiar dacă iudaismul ar fi adus lumii numai Șabatul, încă s-ar fi dovedit prin aceasta că aducător de bucurii și armonie.

Hermann Cohen: „Religia rațiunii din sursele iudaismului” (1919)

● Spiritul este forța care produce unitatea și, de aceea, este o forță creatoare.

Leo Baeck: „Spirit și singe” (1931)

● Un popor pentru care prezentul nu valorează nimic, ci, dimpotrivă, totul este viitorul său și care, totodată, trăiește din speranță, este, tocmai de aceea, veșnic ca și speranța.

Henrich Graetz (1817—1891): „Istoria evreilor”, vol. IV

● A alege și a modela felul de viață — aceasta este ceea ce iudaismul cere omului.

Leo Baeck: „Învățăturile iudaismului”, partea I (1919), p. 12

FIRUL DE NISIP*

După Auschwitz și Buchenwald, după ororile celui de-al doilea război mondial, în genere, după uriașele mutații, pe toate planurile, petrecute în intervalul dintre începutul și sfîrșitul acestui secol, romanul „Sosit-a vremea”, al lui Arnold Zweig, scris acum 70 de ani, pendulînd între crepusculul unei lumi și zorii alteia (anii 1913—1915), poate părea, la prima vedere, depășit. Dar, exceptînd schelăria, intrînd în ceea ce constituie substanța gravă a cărții, antimilitarismul, lupta împotriva prejudecăților și, mai ales, problema evreiască dintr-un anume moment istoric, cartea își dovedește dintr-odată rezistența, actualitatea.

Pentru Werner Bertin, scriitor în devenire, conștiința sa de evreu constituie o preocupare cu acțiune asemănătoare firului de nisip din scoică, generatoare a periei. Tematica primei sale piese de teatru e biblică: „Saul, fiul lui Kis”. Nucleul celei de-a doua este dispută dintre un episcop convertit, evreu de origine, și un rabin. Drumul, străbătut cu trenul, tîind Alpii, pe care „mășă-luieră” cohortele romane și neguțarii ce transportau către capitala Europei antice sare, ceară, chihlimbar și piei” îi determină deschiderea unei paranteze privind vechimea comunităților evreiești de pe malul Rinului. Definiția dată divinității, „manifestarea Veșnicului în om”, care va constitui unul din laitmoivele cărții, îi deconspiră lui Werner Bertin același mod de a gîndi și simți iudaic, o linie continuă între optica autorului biblic și cel de la începutul veacului XX.

Comentariul în fața sculpturii lui Michelangelo „Leda și lebăda” denotă aceeași totală sinceritate în fața preamonescului, în fața naturii nestăvilite, caracteristică concepției ebraice despre lume. Sculptura e înțeleasă la modul dialectic al unui tot care comunică și transformă neîncetat materia în spirit, spiritul în materie. Printre obiectivele turistice ale Veneției se numără vechea

sinagogă de aici, după vizitarea căreia imaginea unui Shylock — replică a viziunii shakespearene, devine obsesivă. „Ochii (lui Shylock — n.r.), mindria greu rănită, revolta plină de indignare față de nedreptatea care i se făcea îl urmăriseră pretutindeni”. Poemul-epilog la „Neguțătorul din Veneția” îi devine astfel o supapă de eliberare. Vizitarea sinagogii i-a declanșat acea „stare de necesitate”, sursă a oricărei creații autentice. Lamentația lui Shylock este o prefigurare a culpei evreilor din Germania de-a se fi încrezut în „legea” celui de-al treilea Reich, de a fi considerat „sommul rațiunii” numai un inofensiv „capriciu” al lui Goya, nu o parabolă: „Astfel, crezînd că legea m-ocrotește, / Cînd, vai, orașul doar m-a tolerat, / Căzuî în cursa propriului orgoliu / Și zac aici furat, batjocorit, / Dezmoșnit și dezarmat...”

Din contemplarea catedralei San Marco, Werner Bertin selectează ilustrarea plastică a unui pasaj din „Cartea lui Isaia”, pe care-l și citează din memorie, semn că Biblia-i era mai mult decît o simplă lectură, era pentru el o prezență permanentă. Faptul nu e o coincidență. Incursiunile filologice (descinderea numelui de Europa sau Evropa din ebraicul „Erev”, care înseamnă „seară”, „apus”), trimiterile curente la fraze din Biblie, atestîndu-le, prin raportarea la cotidian, calitatea de a fi mereu „up to date”, reliefaarea revoluționarismului gîndirii iudaice, progresul imens reprezentat, în lumea sclavagistă, de instituirea zilei a șaptea de odihnă pentru sclavi, aprinderea luminărilor de Sabat de către Lenore, numită de bunicul Markus Wahl pe numele ei ebraic, Lea, sint argumente în plus la asumarea deschisă a identității eroilor cărții, alter-ego-uri ale naratorului însuși.

Lecția de istorie, momentul „afacerii Dreyfus”, pe care Ernst Derenbourg o ține în fața Lenorei Wahl, privind lupta pentru egalitate în drepturi a evreilor,

E. SUHOR

* Arnold Zweig, „Sosit-a vremea”, E.S.P.L.A., București, 1957.

** Vezi R.C.M. nr. 424 din 1 noiembrie 1978, p. 3.

(Continuare în p. 6)

„Voci în beznă”

(Meghilat Auschwitz)
(Des voix dans la nuit)

Autor Mark Ber, Editura Plon (Franța) 1982, cu o prefață de Elie Wiesel — tradusă și adaptată din idiș de Ester Josef Friedman și Liliane Princet

Această carte, terminată ca primă etapă în 1965, și care reprezintă rezistența evreilor din lagărul de exterminare Auschwitz-Birkenau, a fost completată, pe parcurs, cu o serie de referiri obținute prin cercetări istorice.

Lucrarea cuprinde două părți distincte:

— Prima parte face un bilanț a ceea ce a reprezentat rezistența evreilor la Auschwitz și demonstrează, bazîndu-se pe fapte concrete, că exterminarea lor nu s-a făcut fără rezistență, mergîndu-se pînă la acte de revoltă activă.

— Partea a doua reprezintă textul „Suturilor Sfinte ale Auschwitzului”, documente ascunse cum s-a putut, și care au scăpat, printr-o minune, distrugerii. Cele patru manuscrise care cuprind aceste Suturi, și dintre ai căror autori doar o parte au fost identificați, au o particularitate importantă, figurînd printre rarele mărturii ale oamenilor din „Sonderkommando” (evrei însărcinați cu operațiile de îngropare și incinerare a corpurilor victimelor după asasinat în camerele de gaze), ei înșiși fiind sortiți, ulterior, morții. De o înaltă înălțime morală și literară, aceste manuscrise formează un rechizițoriu drastic al celor împlintite.

Pentru a se ajunge la publicarea lucrării, autorul ei, colaboratorii și cei care au întocmit versiunea în limba franceză au făcut o meticuloasă muncă de istorici și lingviști.

Critica favorabilă ce însoțește această lucrare reprezintă o recunoaștere a seriozității acestei remarcabile opere, pentru care oamenii de bună-credință datorează recunoștință autorilor, traducătorilor și editorilor.

ABRAHAM SCHÄCHNER

EVREII DIN CARAIBE

L. FINTINARU

Ar fi dureros și, în același timp, repetitiv să zăbovim asupra celorlalte debateri de la Evian — atât în plenul conferinței, cât și în numeroasele comitete și subcomitete înființate. În esență, participanții ajung la identificarea citorva crude adevăruri. Da, recunoaște conferința, există un mare pericol ca un număr considerabil de oameni (între cîteva zeci de mii și cîteva sute de mii) să-și piardă libertatea, avutul, sănătatea și chiar viața numai pentru că sînt evrei sau pentru că împărtășesc „alte convingeri politice, decît cele ale unui regim dominant în anumite părți ale Europei” (cu o grijulie putoare, numele acestui regim nu este pronunțat). Da, trebuie neapărat să se facă ceva în sprijinul acestor „persoane amenințate” și, în primul rînd, „este recomandabil să li se dea posibilitatea de a părăsi teritoriile unde se află în nesiguranță și a se stabili, cel puțin temporar, în alte locuri unde să se simtă la adăpost”.

Dacă aceste da-uri sînt afirmate cu glas tare și chiar cu înfloritură retorică, nu-urile, deși camuflate de turnuri diplomatice ale frazelor, constituie adevărata materie din care se clădesc rezoluțiile comitetelor și subcomitetelor, ca și rezoluțiile conferinței în ansamblul ei. Toate sînt aprobate în unanimitate și toate constată, cu ipocrită dezolare, că „deocamdată” nu se poate face nimic și că „problema trebuie studiată mai departe cu toată atenția”. Nici unul dintre statele participante nu anunță că își deschide larg porțile pentru a primi pe refugiați. Dimpotrivă, toate invocă argumente — de la „echilibrul demografic care riscă să se tulbure” și „dificultăți de ordin financiar”, pînă la „considerații politice majore” și „mentalități care trebuie menajate” — pentru a-și justifica refuzul de a primi pe cei pe care zvastica i-a condamnat practic la moarte.

Lucrările se închid la 15 iulie 1938, printr-o ultimă și scurtă sedință publică, în care se votează rezoluțiile, se țin discursurile de autofelicitare și se trimite o telegramă de mulțumiri președintelui Roosevelt. Ziaristilor prezenți, care pun întrebări stînjitoare, li se ripostează că, **pentru moment**, atât este posibil, dar că se speră în găsirea unor soluții **pentru viitor**.

Viitorul în care mai este ceva posibil nu va mai dura decît exact treisprezece luni și jumătate. În acest interval, ucigătoare indiferență continuă să facă ravagii. Statele reprezentate la Evian, ca și altele solicitate ulterior, își zăvorăsc porțile, folosind în continuare drept lăcăte argumente culese din cele mai diverse domenii teoretice și practice, de la „inalta” filozofie pînă la josnicele abuzuri rasiste.

Astfel, o comunicare parvenită de la dl Francisco Garcia Calderon, reprezentantul Perului (aceiași care, așa cum am văzut, a recomandat la Evian o motivație „tehnică” — salariile mici), invocă acum un gînditor german deosebit de apreciat de naști. Dl Calderon arată că „nu a uitat învățăturile lui Nietzsche că influența evreiască, în chip de ferment, este valoroasă pentru toate țările”. Dar, adaugă d-sa, Perù are „destul ferment și legile sale de imigrație sînt menite să protejeze compoziția rasială a țării”.

Majoritatea republicilor latino-americane merg pe aceeași linie, afirmînd că

să răspundă, iar atunci cînd se hotărăște totuși, li amintește președintelui că Statele Unite dispun de teritorii imense cu o densitate și mai mică de populație decît cea a Angoliei. Salazar își exprimă ironica mirare că autoritățile americane trec cu vederea disponibilitățile proprii lor țări, ațîndu-și privirea asupra Africii.

Singura țară care anunță la Evian că va primi un număr de refugiați este Republica Santo Domingo. În august 1938, decizia capătă o confirmare. Dar abia în decembrie un delegat american se îndură să plece pentru a discuta problema în amănunțime, căci Departamentul de

Holocaustul și complicitii lui. Complicele nr. 1: indiferența

PORȚI ZĂVORÎTE

„aproape toți evreii vin aici sub pretexte false și nu se angajează într-un efort constructiv, așa cum au promis, ci devin cu toții gangsteri”.

De ce această predilecție a evreilor pentru gangsterism, odată ajunși în America Latină? Nimeni nu-și dă osteneala să explice. Așa cum nimeni nu găsește de cuvînt să citeze măcar un caz de transformare a refugiatului evreu într-o dublură a lui Al Capone.

Acolo unde nu pot fi considerați gangsteri, evreii sînt temuți ca „agenți subversivi”. Paradoxal, în unele locuri refugiații sînt definiți drept comuniști, iar în altele drept spioni ai nazismului (în această privință, Departamentul de Stat al S.U.A. se situează pe o poziție foarte dură). Germanii aflați în multe republici latino-americane și nutriend puternice simpatii filonaziste contribuie din plin la această stare de spirit.

Solicitată și ea, Uniunea Africii de Sud (actuala Republică Sud-Africană) refuză să admită refugiați, deoarece „ei ar putea tulbura sistemul de apartheid”. În se fel anume, guvernul sud-african nu mai precizează. Poate se teme că, debarcați la Capetown, refugiații se vor colora brusc într-un negru închis.

Portugalia nu a fost invitată la Evian. După închiderea conferinței, Roosevelt îi scrie lui Salazar, asigurîndu-l că „lumea îl va considera o mare personalitate” dacă va permite intrarea refugiaților în... Angola. Dictatorul fascist nu se grăbește

Stat nu este deloc entuziasmat cu privire la instalarea evreilor germani în Marea Carabilor.

După cîteva întrevederi cu conducătorii republicii, oferta este reconfirmată și se promite furnizarea unor terenuri aparținînd statului. Imigranții pot fi de orice credință religioasă, cu condiția să aparțină rasei albe.

Dar Departamentul de Stat al S.U.A. continuă să se opună surd admiterii de imigranți în republicile din Marea Carabilor, pe motiv că se teme de „instabilitatea politică din această zonă”. Procesul de plasare a refugiaților se desfășoară cu o încetineală exasperantă. Abia în martie 1940 sosește primul grup de 500 de imigranți. Ulterior, administrația Statelor Unite își pierde orice interes față de acest proiect și Sumner Welles, adjunctul secretarului Departamentului de Stat, refuză, la începutul lui 1941, să trimită un mesaj de felicitare cu prilejul unui an de la înființarea primei colonii. Justificarea? „Un astfel de mesaj ar putea dovedi că interesul american este mai mare decît cel real”. Drept care, această inițiativă capotează și ea.

Înainte de a încheia unul dintre tristele capitolare despre complicele nr. 1 al Holocaustului — **indiferența** —, să amintim un amănunt. Bugetul Conferinței de la Evian a însumat 16.000 de franci elvețieni pentru toate cele 32 de țări reprezentate. Cheltuielile s-au repartizat în funcție de mărimea delegației, astfel în-

cît unora dintre statele participante la conferință revenit cote înfrim: Noua Zeelandă — 224 de franci; Bolivia — 56 de franci; Honduras, Paraguay și Nicaragua — 14 franci.

TELEGRAM RECEIVED
A portion of the telegram received by the United States Department of State from the Swiss Legation in Bern, dated July 15, 1938, is as follows:
The Swiss Legation in Bern, Switzerland
To the United States Department of State
Washington, D.C.
July 15, 1938

1938, July 15, 1938, Bern, Switzerland
Sir, The question arose at the meeting of the Swiss Legation in Bern, Switzerland, on July 15, 1938, following telegram from the Swiss Legation in Bern, Switzerland, dated July 15, 1938, to the United States Department of State, Washington, D.C., dated July 15, 1938, regarding the question of the admission of Jewish refugees into the United States.

(Special Note) The Swiss Legation in Bern, Switzerland, on July 15, 1938, following telegram from the Swiss Legation in Bern, Switzerland, dated July 15, 1938, to the United States Department of State, Washington, D.C., dated July 15, 1938, regarding the question of the admission of Jewish refugees into the United States.

Later in the day the Swiss Legation in Bern, Switzerland, on July 15, 1938, following telegram from the Swiss Legation in Bern, Switzerland, dated July 15, 1938, to the United States Department of State, Washington, D.C., dated July 15, 1938, regarding the question of the admission of Jewish refugees into the United States.

Fragment dintr-o telegramă trimisă de către Myron Taylor, reprezentant al S.U.A., la conferința de la Evian, din care rezultă tendința de a împiedica o întâlnire prealabilă cu conducătorii evrei

Și totuși, suma necesară nu a putut fi strînsă. S-au colectat doar 15.988 de franci elvețieni. Cu alte cuvinte, Conferința de la Evian s-a încheiat cu un deficit de 12 franci...

Și șase milioane de evrei asasinați!

N. MINEI

DECESE

În comunitățile evreiești din țară, în trim. II. 1983, au mai fost înnumăți:

CÎMPULUNG-MOLDOVENESC. Gottesmann Bertholdt (76 de ani). IASI. Ichilovici Ida Aise (87); Himelbrand Moise (82). ORADEA. Roth Iosif (78). Schön Magda (67); Zilberstein Bela (60); Major Andrei (66); Berber Israel (71). PIATRA NEAMȚ. Falic Ioșca (85). ROMAN. Benis Rifea (91). TG. MUREȘ. Tiszai Margit (69); Grün Ludovic (71); Rosman Elemer (80); dr. Orlik Iozsef (84).

În cimitirele Comunităților evreilor din București, în perioada 9. VII — 22. VII 1983 au fost înnumăți următorii: Popper Charlotte (89 de ani) Calea Rahovei 11; Mihailovici Ruhla (81) str. Pușkin 3; Abeles Ionas (77) str. oinescu 6; Aronvici Hesie (84) str. Maria Rosetti 16; Pintel Millo (82) Drumul Taberei; Sapaciu Dora (89) str. Maior Coravu 57; Braunstain Haim (76) str. Bogdănescu 8; Radovici Marcel (75) str. Stupinei 25; Raducu Rozalia (89) Drumul Taberei 56; Naftan Eltie (87); Dische Tea (79) Cămin „Amalia și dr. Moses Rosen”; Gartenberg Bella (51) str. Traian 4; Freier Norbet (79) str. Alex. Donici 25; Wolf Sidonia (89) str. Const. Nacu 2; Branzaru Sofia (86) str. Pascal 49.

Freiberg Elena, soție, anunță, cu aceeași durere, că, la 25 iunie a.c., s-a împlinit un an de la moartea soțului ei

MARCU FREIBERG

Fie-i veșnică amintirea!

Cu imensă durere, familia ing. Gerson anunță că la 25 iulie (15 Av) s-a stins din viață

Dr. MONDY BERNESCU

distins specialist, personalitate de excepție, prieten cald, devotat și de neînlouit.

Lumina sufletului său va dăinui veșnic în amintirea noastră.

La 31 mai a.c. ne-a părăsit pentru vecie

OTTO SCHEIB

Dorohoi

făptură de rară distincție sufletească, bun, inteligent, înțelept, eminent profesor și educator al multor generații.

Odihească-se în pace!

Nu-l vor uita niciodată și îl vor plînge, mereu îndurerăți, Georgeta Scheib — soție, Lidia — fiică, Erich — fiu, care multumesc tuturor celor care au luat parte la ceremonia înmormântării.

CHARLOTTE POPPER

Inhumarea a avut loc, la 8 iulie 1983, la Cimitirul Spaniol.

Tony și Iancu Abramovici anunță că la 26 iulie a.c. a avut loc comemorarea a patru ani de la decesul dragei lor

DEBORA FRENKEL SCHWARTZ

Bacău — originară din Botoșani

Fie-i binecuvîntată amintirea!

Adînc îndurerăți, Rosenberg Frederick, soț, și familia aduc la cunoștință moartea celei mai devotate soții, inegalabila

ROSENBERG BELUȚA

în ziua de 5 iunie 1983. A fost înmormântată la Cimitirul Spaniol.

Familia, îndurerată, anunță că, la 12 Tamuz — 23 iunie a.c., s-au împlinit 30 de zile de la moartea bunei și iubitei noastre

ROSA FAIBIȘ

Iasi

Fie-i amintirea binecuvîntată!

Solomon — fiu, Silvia — noră, anunță că, la 13 august 1983 (4 Elul), se împlinesc 16 ani de la decesul mamei lor

FEIGER SARA-LEYA

Să-i fie memoria binecuvîntată!

Profund îndurerată, întreaga familie anunță încetarea din viață, la 24 iunie a.c., după o grea suferință, a neprețuitei noastre mamă, bunică, soră, cumnată, mătușă, cuscă

MIHAILOVICI ESTERICA

71 de ani

Tecuci

Îndurerată familie anunță încetarea din viață, la 1 Tamuz (12 iunie 1983), a dragului lor

MARCU MOISE OIZER RIȘON

Iasi

Nu te vom uita niciodată!

Butnaru Șmil, Ciubotaru Fișel, Etioni Iosif Herflia, împreună cu copiii și nepoții, cu adîncă durere, anunță încetarea din viață, în 30 iunie a.c., a scumpei lor mame, bunică și străbunică

BUTNARU HANA

din Hirliu

De asemenea, cu aceeași durere, amintim că s-au împlinit 39 de ani de cînd l-am pierdut pe tatăl nostru, la 13 Sivan 1944

BUTNARU DAN

Amintirea lor va rămîne veșnic vie și nu-i vom uita niciodată!

La 9 Elul (19 august) se împlinesc cinci ani de tristețe și dor de cînd a plecat dintre noi cel care a fost un minunat fiu și frate

ing. MARCOVICI NELU

Piatra Neamț

Marta, Ruth — fiice, avocatul Moritz Iancu — ginere, și restul familiei anunță cu durere moartea scumpei lor

ERNESTINA (COCA) TABAC

Piatra-Neamț

Îi vor păstra veșnică amintire!

Weiner Sonia — fiică anunță cu profundă durere că la 6 august a.c. se împlinesc trei ani de la decesul aceluia care a fost

GRUMBERG ISIDOR

Rugăm ca bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Noutăți la Muzeul evreiesc

(Urmare din p. 5)

Scene de pogrom

Ne-a vizitat la muzeu, împreună cu soțul ei, doamna Ernestina Farchi, din București, B-dul Coșbuc 6. Între altele, ne-a adus cinci litografii înramate, de Abel Pann, reprezentând scene de pogrom.

— De unde le aveți? — am întrebat-o indiscret.

— Le-am primit cadou, pe vremuri, când am fost aleasă „regina balului”.

— „Frumos” cadou la o asemenea ocazie! Dar poate că a fost un simbol!

— Da, era în toul unor agitații.

— E o coincidență, sau poate anume ați venit acum? Se împlinesc tocmai o sută de ani de la nașterea autorului lito-

grafilor, șaptezeci de ani de când s-a mutat în Țara Sfântă, douăzeci de ani de la moartea lui!

— A fost un pictor mare? A fost evreu?

— Se numea Pfeffermann și a fost un foarte prețuit și un foarte popular pictor și grafician israelian. S-a născut în Lituania și a murit în Israel. „A stîrnit senzație”, spune Dictionarul Artelor, cu lucrările sale despre pogromurile țariste, pe care le-a trăit în copilărie. Pornise să ilustreze Biblia, dar n-a apucat să realizeze decât un volum din „Biblia în imagini”.

— Dar, dumneavoastră, de unde știți toate astea?!

— Așa ne-am născut noi, cei care lucrăm la muzeu. Altfel n-am avea ce căuta aici, nu-i așa?

Colocviul Walter Benjamin

Între 27—29 iunie a.c. a avut loc, la Paris, un colocviu internațional consacrat scriitorului de origine evreiască WALTER BENJAMIN. Organizat de Școala de înalte studii în științe sociale, în colaborare cu Casa științelor omului și cu Institutul „Goethe”, această manifestare a reunit vreo 100 de cercetători, veniți din Franța, Italia, America de Nord și de Sud. În preajma colocviului, ziarul „Le Monde” a publicat o notă biografică privitoare la remarcabilul om de litere, precum și un amplu articol critic, semnat de Stephane Moses, profesor la Universitatea din Ierusalim.

Benjamin face parte din pleiada de intelectuali evrei din Germania care au părăsit această țară după instaurarea dictaturii hitleriste.

„Născut în 1892, într-o familie burgheză — scrie autorul —, crescut în atmosfera iudaismului emancipat, el a cunoscut, rind pe rind, prăbușirea lumii dinaintea primului război mondial, disoluția societății și a statului sub Republica de la Weimar, ascensiunea nazismului și, ca urmare, prăbușirea culturii germane. Ca emigrant, el a trăit la Paris, unde a

cunoscut sărăcia, angoasa și solitudinea”.

Experiențele aspre ale vieții imprimă scrierilor sale, așt dinainte, cit și din timpul perioadei pariziene, un caracter profund critic la adresa societății de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX. „De la scrierile sale din tinerețe — relevă profesorul S. Moses —, consacrate, între 1916—1923, unei metafizici a limbajului, pînă la textele pariziene (1933—1940), în care el caută, prin analiza operelor literare și a faptelor sociale, să descifreze sensul proceselor istorice în curs, se regeșește, ca o constantă, citirea istoriei ca o eternă reîntoarcere a aceleiași catastrofe, obsesia ruinelor, dar și tentativa, permanent reîncepută, de a-și reapropia trecutul, cu scopul de a salva ce se poate și de a reactualiza astfel speranțele mesianice ale umanității.

„Le Monde” precizează că dacă pînă în 1940, cînd firul vieții sale se rupe, opera lui Benjamin era cunoscută doar de un cerc restrîns, astăzi el este unul din autorii cei mai citiți și cei mai comentați, inclusiv în R.F.G.

VIZITA DLUI ITZHAK KORN ÎN ROMÂNIA

Între 4—14 iulie a.c., dl Itzhak Korn, președintele Asociației de prietenie Israel—România, a efectuat o vizită în țara noastră, la invitația Institutului român pentru relațiile culturale cu străinătatea.

Cu acest prilej, dl Itzhak Korn a vizitat conducerea Federației Comunităților Evreiești din România, unde a discutat probleme ale vieții comunitare. Dl Emil Sechter, secretarul general al F.C.E., a făcut o expunere asupra realizărilor din ultimul timp în comunitățile noastre. Dl Itzhak Korn, care a vizitat instituții de cult și cultură iudaică ale Federației, și-a exprimat deplina satisfacție pentru realizările obținute în domeniul organizării cursurilor de Talmud Tora, pentru calitatea „Revistei Culturii Mozaic”, a Muzeului de istorie a comunităților evreiești, a activității de cercetare pe tărîmul istoriei comunităților evreiești din țară și, în general, pentru întreaga activitate de cultură iudaică și de asistență socială. O deosebită apreciere a avut-o oaspețele față de ocrotirea sănătății coreligionarilor bătrîni, bolnavi și singuri, căminele Federației fiind un model de asigurare nu numai cu hrană și întreținere a sănătății sutoilor de asistați, dar și de înaltă înțelegere a sufletului lor, de respectare a demnității omului.

În toate acestea își găsește expresie activitatea neobosită a Eminenței Sale di-

Șef Rabin dr. Moses Rosen și a colaboratorilor săi, care se ocupă cu dragoste de menținerea unei vieți evreiești în comunitățile noastre.

În timpul vizitei sale în România, dl Itzhak Korn a fost primit de dl Ștefan Andrei, ministrul afacerilor externe al Republicii Socialiste România, cu care prilej au fost discutate unele aspecte ale activității și preocupărilor Asociației de prietenie Israel—România, subliniindu-se contribuția acesteia la dezvoltarea relațiilor de prietenie dintre cele două țări și popoare.

În perioada șederii sale în România, dl Itzhak Korn a avut, de asemenea, întrevăderi cu dl Ion Botar, directorul Institutului pentru relațiile culturale cu străinătatea, cu dl Ion Popescu—Puturi, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cu dl Virgil Căndeș, președintele Asociației „România”, Totodată, oaspețele a făcut o vizită la Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România. Vizitînd Iașul, a luat cunoștință, cu admirație, de activitatea bogată a unor prestigioase așezăminte culturale din localitate.

Întreaga vizită s-a desfășurat într-o atmosferă de caldă cordialitate și deplină înțelegere.

FIRUL DE NISIP

(Urmare din p. 2)

plecînd de la manifestul „J'accuse!”, al lui Zola, este o variațiune la aceeași temă a identității evreiești, care străbate întregul roman. Faptul că tatăl lui Ernst a înramat articolul, desprinzîndu-l din ziarul în care apăruse, și l-a atîrnat pe perete este un act simbolic. El denotă nevoia de afirmare a originii iudaice, de celebrare a victoriei democrației împotriva forțelor conservatoare, în ipostaza lor antisemită. Scurta prelegere dezvăluie o fațetă necunoscută, profundă a apăsător-mondenului Ernst; configurația interioară a unui luptător, a unui descendent al Macabeilor.

Punctarea sărbătorilor de toamnă în familia Lenorei Wahl, pregătirile pentru Sabat în familia lui Bertin, susceptibilitatea lui în fața unei jigniri colective, chiar bănuite numai, punerea în discuție a prejudecății „originii” de clasă sau ra-

siale în materie de promovare a oame-nilor înzestrați, aderarea lui Werner Bertin la doctrina partidului social-democrat, scoaterea în evidență, din discursul lui Bottländer la o întrunire a social-democraților, la care participă, a substratului de divursiune conținut în „afișarea omului împotriva omului” de către „reprezentanți ai clasei conducătoare”, divursiune practică, în momente de criză, „de cînd există istoria”, piesa de teatru scrisă de același Bertin, inspirată de broșura „Procesul Hilsner, 1899”, în care un invățatul de haham din Polna era acuzat de omor ritual, unde evreii sînt apărați împotriva absurdelor acuzații, sînt numai cîteva mostre al receptării din unghi iudaic a lumii.

Deși Holocaustul era o noțiune necunoscută obștei evreiești la vremea aceea, totuși, asemenea unui motiv întunecat, sumbru introdus chiar în plin „molto vivace” al unei simfonii, pe fundalul carnavalului de la Munchen apare silueta „unui tînr slab, îmbrăcat într-un palton uzat, cu o șuviță de păr umezit peste ochiul drept și cu o mustăcioară umbrindu-i buza de sus”. Este „un oarecare Hitler, fiul unui austriac, pe numele său adevărat Schiklgruber, care se dovedise incapabil să-și continue studiile de artă”. „Privea tîntă, precizează c-un instinct sigur naratorului, mistuit de ură la veselia din jurul lui, la bucuria vieții, sentimente pe care nu le va cunoaște nicodată”. Datele despre Rosa Luxemburg au o valoare contrapunctică (evreică, originară din Polonia, doctor în științe politice la Universitatea din Zürich, autoarea cărții „Acumularea capitalului”). Sub acest raport, al schitelor de portret, romanul lui Arnold Zweig este o presimțire a evenimentelor care vor urma.

Confruntată cu un eveniment de importanță primei conflagrații mondiale, Lenore Wahl își descoperă o „înțelepciune amară”, își descoperă cea stăpînire de sine și luciditate în fața suferinței, existentă în cele mai adînci straturi ale structurii sale; devine — pe plan conștient — urmașa tuturor strămoșilor care au văzut și au îndurat multe, a acelor femei care nu fug din fața greutăților vieții, ci „sînt prezente îndoii și întrei”. Deși epoca prigoanei naziste e încă departe, în atmosfera tulbură iscată de pregătirile de război, apare un denunț făcut de cineva din satul Solln, la adresa lui Bertin și a Lenorei, ca fiind suspecti de spionaj, fiindcă ar fi vorbit în ebraică. O istorie a numelor de „Bertin” și „Wahl” provoacă o coborîre în fîntina timpului, o incursiune spre rădăcini. În ambele cazuri cronică e tragică: expulzări, pogromuri...

Considerațiile sintetizatoare, din final ale bunicului Lenorei despre evreii care sînt „manometrele presiunii generale asupra fiecărei pături umane oprimată” și credința sa că „problema evreiască încetează de-a mai fi o problemă atîcînd între evreii și om este pus senul echivalenței, supun atenției reconșiderarea unei perioade din „istoria mondială” a acestui popor, cu referire direc la obștea evreiască din Germania; spre care s-a spus cu prea mare ușurică doar Holocaustul i-a redeșteptat entitatea.

UNIVERSUL LUI CHAGALL

(Urmare din p. 2)

zite, aflate, știute. Pictorul le recheamă din lumea copilăriei, de acolo unde între realitate și vis nu există o graniță tranșantă. Amintiri ale unor scene reale se împletesc cu amintiri ale unor scene de vis. Așa se face că universul lui Chagall este, în același timp, real și ireal, trăit și visat, împlinit și dorit. Întimplări, obiecte, ființe, culori și sunete sînt rechemate la viață, din nevoia de a recupera amintiri, trăiri, clipe. E mai mult decît o nevoie. E spaima de a nu le pierde, de a nu se scufunda în neant. Nu e oare o trăsătură specific evreiască această nostalgică învăluire a trecutului? Această spaimă de a pierde trecutul? Nu exprimă oare și romanul lui Marcel Proust „În căutarea timpului pierdut” această trăsătură a sufletului evreiesc, rememorarea nostalgică, retrăirea, rechemarea încăpătinată a unui timp ireversibil, ca un protest deznădăjduit față de curgerea implacabilă a timpului, față de relativitatea lui, față de efemer și evanescent? Nu acesta este, oare, și unul dintre motivele gravelor meditații existențiale din „Kohelet”, „Ecleziastul”?

S-a remarcat de către cineva că timpul este dimensiunea lumii evreiești, nu spațiul. Timpul, pentru că am existat și existăm în timp, în milenii, pentru că am parcurs un mare drum în timp. Nu în spațiu, pentru că spațiul ne-a fost veșnic refuzat. Să fie oare întîmplător faptul că evreii reprezintă un popor de cîntăreți? Muzica se desfășoară în timp, nu în spațiu. Să fie întîmplător faptul că Einstein, marele fizician-filozof al timpului, a fost și muzician, mai mult decît diletant?

Spațiul ne-a fost mereu refuzat. Am născocit spații interioare, sufletești, pe coordonate ale spiritualității. Printre altele, legende, basme, istorii.

Și la Chagall imaginile-amintiri se structurează și compun o legendă, o mitologie, o fabulă, un basm. Povestitorul este un pictor-poet sau, poate, un poet-pictor. El nu face decît să povestească. Imaginile-amintiri vin de la sine și se orînduiesc în povestirea lui, vin din profunzimii arhetipale de istorie ebraică. Imaginile-amintiri sînt chemate la viață de o sfîșietoare nostalgie. Nostalgie! Altă dimensiune definitorie a sufletului evreiesc. La Chagall, însă, nostalgia este mereu compensată, echilibrată de o vizibilă înclîntare în fața lumii, a naturii. El e împregnat de tot ce înseamnă natură: ceruri, zile, nopți, soare, păsări, zăpezi, animale, case, pomi, flori. Chagall este împregnat de toate cîte sînt, așa cum numai marii poeți ajung să fie împregnați de infinitele fațete ale lumii. Strada, grajdul, sinagoga, copacul, cotețul s-au imprimat în el, cu culorile lor, cu mirosurile lor, cu sunetele lor. O lume despre care ne povestește vrăjît, vrăjîndu-ne și pe noi cu naivitatea sa copilărească, cu ingenuitatea sa de copil. Chagall e plin de efuziuni, e într-o permanentă eferveșcență a fanteziei, a sentimentului, a lirismului.

Într-o lume angoasată, sofisticată, blazată, stresată și automatizată, cum este cea a secolului nostru, iată un artist care și-a păstrat o comoră inestimabilă: candoarea copilăriei. Un artist care privește lumea cu ochii, pe jumătate speriați, pe jumătate încîntați, ai copilului.

Candoare, fantezie neîfrînată, ingenuitate, vervă, lirism expansiv și, în același timp, sfîos. Toate laolaltă formează acel „ceva”, care farmecă în pictura lui Chagall. Și pentru că este indefinibil, acest „ceva” a fost botezat pur și simplu „chagallité”, chagallitate. Vorbind despre această „chagallité”, Jean Cassou scria: „El ne incîntă prin stîngăcia și candoarea discursului, prin curcioroarea stîngăreală a manierei sale. Aceasta ne face să

evocăm un alt genial artist evreu, Charlie Chaplin, cel care a cucerit un loc triumfal în inimile noastre”.

Una dintre marile energii care animă sufletul lui Chagall, universul său pictural este bucuria. E bucuria de a trăi, de a vedea, de a fi simultan în toate punctele spațiului, de a fi spațiul însuși, de a deveni el însuși tot ce există: pasăre, animal, soare, vioară. Nu e un simplu joc intelectual. E un joc al ființei întregi, organic, existențial. Un joc major al unui geniu solar. În bucuria jocului, artistul își adună, cu vervă, puțin amuzat, amintirile, dorințele, visele, ajungînd prin ele la plenitudinea celui mai frumos univers pe care ni-l putem închipui. El ia din imensul său rezervor sufletesc forme și culori pe care le auzirile cu o extraordinară bucurie vitală în lumea tablourilor sale. Arta sa e încărcată cu un prodigios potențial afectiv. Referindu-se la sufletul său, animat de o neobisnuită energie vitală, René Huyghe îl explică prin neamul căruia îi aparține Chagall: „Sălășluiesc în el toate puterile neamului evreiesc, cele care i-au încărcat copilăria de la Vitebsk, ca și cele ale lumii sale lăuntrice, puteri de dragoste și de visare”.

Am ajuns, odată cu acest citat din Huyghe, la cuvîntul-cheie al universului chagalleian: dragostea. Lumea lui Chagall, de la Dumnezeu și pînă la om sau altă viețuitoare, e însuflețită de o neîntreruptă putere generatoare, de un imens elan, avînd ca resort dragostea. De altfel, artistul însuși o spune: „Pictura, culoarea, nu sînt ele, oare, inspirate de dragoste?”. Iar cu o altă ocazie, Chagall proclamă un principiu de o tulburătoare frumusețe morală: „În artă, ca și în viață, totul e posibil dacă la temelie se află dragostea”. Se pare că am ajuns astfel la măsura comună a nevoii de zbor, a muzicii și a libertății, inimii, dominantei universului chagalleian. Această măsură comună este dragostea.

Consemnări „Cum să-l recunoști pe evreu?”

Mi-a căzut în mână o carte apărută la Paris, în noiembrie 1940, deci sub proaspătă ocupație hitleristă, cu titlul „Comment reconnaître le juif?” Vînd să fie veninos-antisemită, cartea aceasta a izbucnit să fie pentru mine, ca să spun așa, numai amuzant-antisemită. Autorul ei, dr. George Montandon, mizează pe preocupări savante, prezentându-se cititorilor ca profesor la Școala de Antropologie. Știința lui este însă atât de străină de adevăr, atât de stupidă și, pînă la urmă, de ilară, încît, dacă acest domn Montandon n-ar fi funcționat realmente la o catedră, am fi bătut în el un umorist versat în parodia gravă, în zeflemeaua dosită sub morgă.

Nu e cazul să reproduc pe larg doctrina sus-numită. E o doctrină fizionomistă (expresia e pretențioasă în raport cu rudimentele de gîndire pe care le vehiculează, copiate, de altfel, din alți autori aflați la periferia intelectului) care-l deștează pe evreu cu deosebire în funcție de două dimensiuni faciale: lungimea (inclusiv curbura ori rotunjimea) nasului și grosimea buzei inferioare. Așadar, ai nasul acvilin sau noduros și buza de jos ieșită în afară? Ești indubitabil evreu!

Pentru deplina dumerire ni se oferă și „dir clichés hors texte”. Iată prima fotografie de „evreu tipic”: aceea a lui Benjamin Crémieux, profesor, diplomat și literat, dintr-o familie celebră. Îi priveșc chipul și exclam: ce figură luminoasă, cât energie și inteligență radiază acest bărbat!... Are un nas de statuie greacă și buzele delicate desenate. Din textul tipărit dedesubt rezultă însă că sint victimă unei iluzii optice, căci mi se atrage atenția asupra nasului „prominent” și a buzei inferioare „marcate”, ba și asupra urechii, care ar fi „mare” și „dezlipită de craniu” (cu toate că este de o evidentă finețe). Principiul suprem al profesorului de antropologie promovât sub faldurile steagului cotoptor nazist este, prin urmare, acesta: „Să nu crezi ce vezi cu ochii, să vezi ce-ți spun eu!” Căci numai așa îi poate ieși paciența rasistă, căci numai așa se poate dovedi demn de idolul său Louis-Ferdinand Céline, faimosul teoretician al genocidului antisemit, pe care-l citează, hamletizînd (ce profanare a lui Shakespeare!), „To be or not to be” Argen! That is the question! Et pas autre chose!...”

Privesc apoi portretul fostului ministru Georges Mandel. O imagine din tinerețe. Față prelungă și gîtul îmbrăcat într-un guler alb, înalt, de robă. Pare un doctorand ori un june magistrat. Ochii mari trădează o intensă viață interioară. Antropologul nostru observă ceea ce alții nu sînt în stare să observe: „masca clasică” a evreului, buza inferioară „obraz-nic proeminentă” și nasul „care se profilează ca o carenă de vapor”. Mai departe: dramaturgul Henry Bernstein și prozatorul-istoric André Maurois, cu totul diferiți ca fizionomie (deși la ambii ea oglindește o forță spirituală excepțională) sînt demascați ca deținători ai acelorasi însemne: nasul cu „o torsiune particulară” la primul, „protuberanța buzei inferioare” la al doilea. Apoi deodată și alte indicii ale „eredității evreiești”: Maurice de Rothschild are „ochi albaștri”, actrița Marianne Oswald prezintă „un prognatism osos moderat”, capul cineastului Temerson se sprijină pe „un gît îndesat”, la Léon Blum se constată „freamătul fibrilelor mușchilor feței” (în pofida imensei lui mustăți galice...).

Dacă adăugăm încă două fotografii: și aceea a „unui tip de araboid neevreu” și aceea a „unui tip de armenoid neevreu” (cu care evreii s-ar asemăna — și ce-ar fi rău în asta?), am terminat cele „dir clichés hors texte”. Cam puțin și foarte neconvingător, monsieur le professeur! Dar să-l înțelegem: și-o fi dat omul seama că în loc să-i ponească pe evrei, a ilustrat contribuția unora dintre ei la istoria și cultura Franței. Așa că nu avea nici un rost să-i treacă și pe alții în triviala și ridicola lui carte. Și, Doamne!, ciți mai sint, de la Montaigne, autorul „Eseurilor”, pînă la suava actriță Rachel, de la Camille Pissarro la Tristan Bernard, de la Jacques Hélény la Henri Bergson etc.... Cu toții, gloriile Franței!

Da, mari riscuri pîdesc fizionomistul antisemit. Să amintim aici un episod cît se poate de grăitor în acest sens, despre care a relatat și un recent articol din revista noastră. Tot în perioada revărsării negurilor hitleriste peste Europa, la Praga a fost cît pe ce ca statuia lui Richard Wagner să dispară de pe frontonul sălii de concerte Rudolfinum din pricina nasului „evreiesc” al marelui compozitor. Ordinul de doborîre dat de gauleiterul

Heydrich avusese în vedere statuia lui Mendelssohn-Bartholdy, numai că acesta (și în consecință, și statuia lui) nu prezenta trăsăturile atribuite de rasisti evreilor. Wagner, germanul pur Wagner, le avea însă... „Eroarea” a fost evitată mulțumită unui specialist, care, terorizat de fasciști, a indicat statuia căutăta de ei. Faptul că acest specialist era și el evreu a sporit și mai mult grotescul situației...

În încheiere, îmi îngădui două mărturisiri. Prima: în cursul călătoriei pe care am făcut-o cu cîțiva ani în urmă prin întreg Israelul am devenit și eu, fără a vrea, „fizionomist”. Dar în ce fel? Frapat de marea diversitate a chipurilor omenestești întîlnite acolo și, în același timp, de raritatea „măști clasice evreiești”, cu care mă obișnuiseră publicațiile antisemite dinainte de Elberare, am scornit un joc pe care-l practicam cu plăcere, de unul singur, pe stradă, în autobuz, la reuniuni, în excursii: mă uitam cu atenție la oameni și, în funcție de alcătuirea feței, de culoarea ochilor și a părului, de forma capului, îl plasam pe fiecare într-un „grup rasial”; astfel, unii deveneau „anglo-saxonii”, alții „latini”, alții „slavi”, alții „indieni”... Și toți erau evrei!

A doua mărturisire: aberațiile lui Montandon m-au dus cu gîndul și la propria-mi fizionomie. Pentru că nasul subsemnatului se supune normativelor lui antisemite. Numai buza mea inferioară le e refractară: refuză a fi proeminentă. Ce să deduc de aici? Că sint un evreu imperfect? Știu asta de mult...

ANTON CELARU

Scrisori către redacție

Domnule redactor-șef,
Citind câteva scrisori inedite despre Panait Istrati privind prietenia sa cu evreii Iosué Iehuda, publicate în paginile „Revistei Culturii Mozaic”, doresc să încredințez paginilor acestora un alt fapt inedit ce vorbește despre prietenia dintre P. Istrati și editorul Iacob Rosenthal.

Despre această prietenie se vorbește amplu în documentația și interesanta lucrare a lui Al. Talex intitulată: „Cum am devenit scriitor”. Reconstituire pe bază de texte autobiografice, alese, traduse și adnotate de Alexandru Talex, Craiova, Scrisul românesc, 1981.

Un fapt inedit, menit să ilustreze această prietenie, este cel descoperit de mine, o dedicație cu autograful lui P. Istrati pentru I. Rosenthal, scrisă pe prima pagină a lucrării lui P. Istrati „Moș Angel”, publicată în editura „Renașterea”, în 1925.

„Dedic preluarea de față
amicului meu
Iacob Rosenthal
caruia i se datorește, în întregime,
aparitia mea în literatura română”
Panait Istrati

Masevaux, Iunie 1925
„Dedic preluarea de față amicului meu Iacob Rosenthal, cărui i se datorește în întregime apariția mea în literatura română, Panait Istrati, Masevaux, 1925”.

Și, parcă spre a întări cele gîndite, mi-na-i a subliniat numele lui Iacob Rosenthal și cuvintele „în întregime”, tocmai pentru a nu lăsa loc la dubii.

Panait Istrati a dorit să fie sigur că posteritatea reține acest fapt.

Lucrarea „Moș Angel”, de Panait Istrati, pe care am donat-o Muzeului de istorie a comunităților evreiești din România, poate fi consultată de doriții la muzeu.

Această descoperire va întregi cunoștințele noastre despre prietenia dintre P. Istrati și I. Rosenthal și despre locul pe care aceștia îl ocupă în literatura română.

HABER FRANCISC

(Urmare din p. 1)

a consacrat acestor „descoperiri” — ruinele se aflau de veacuri la îndemîna tuturor — un studiu detaliat (1864), cerînd să se trimită de urgență o comisie științifică pentru a continua cercetările. Această cerință a fost împlinită în 1868, cînd prima expediție arheologică dedicată, în mod special, cercetării rămășițelor sinagogale s-a deplasat în Galileea, sub conducerea lui V. Wilson. În urma cercetărilor acestei expediții, precum și a unei alte expediții, condusă de Conder și Kitchner, au fost descoperite și identificate ruinele a douăsprezece sinagogi antice. Alte ruine au fost descoperite de către arheologul german Gustav Schumacher dincolo de Iordan.

Studiul arhitectonic al sinagogilor antice a primit un aport dintre cele mai importante prin activitatea unei expediții a societății orientale germane, condusă de arhitectul Kohl și arheologul Watzinger. Se reconstituie acum planurile a douăsprezece sinagogi antice din Galileea. Cercetări ulterioare au dus la descoperirea altor zeci de clădiri sinagogale în diferite puncte din Galileea. Numărul sinagogilor antice descoperite și dezgropate pînă acum în Galileea se ridică la cincizeci. Toate au fost clădite între secolele II și VI e.a., în epoca de înflorire a Galileei bizantine — după care dispoziții severe îngrădesc dreptul evreilor de a-și ridica sinagogi.

Printre cele cincizeci de clădiri deosebite trei tipuri arhitectonice.

A. Sinagogile cele mai vechi — clădite prin secolele II—III e.a. Din grupa acestor sinagogi fac parte cele descoperite la Kfar Nahum, Chorazin, Gus Halav, Jaram, Beit Șearim și Um el Amad. Să-l amintim pe Kfar Nahum, cel mai vechi, al acestor sinagogi sint de tip bazilical, le-a fost prevăzută, în lungime, cu două rînduri de stîlpi, care despart sălile în trei părți: două părți laterale, înguste și o parte mijlocie lată. Peste stîlpii sint clădite balcoane rezervate femeilor. La K. Nahum și Chorazin s-au mai descoperit primele trepte care duceau spre balcoane.

Alte aceste clădiri sint monumentale. Pentru ridicarea lor s-au folosit pietre prelucrate cu grijă și prevăzute pe

SINAGOGI ANTICE

alocuri cu frumoase ornamentații arhitectonice. Ușcioare, praguri, frize și arhitrave impunătoare s-au găsit în număr mare. Lungimea pietrelor de construcție întrece pe alocuri, trei metri.

În nici una din aceste clădiri nu s-au găsit indicii care să dovedească existența unui loc special destinat Chivotului sfînt. Se deduce de aici că în acea vreme chivotul era încă mobil, fiind introdus din încăperi alăturate numai în timpul rugăciunii, pentru a fi scos imediat după aceea. Pe pereții catacombelor de la Beit

moasă pe care o avea pe malul lacului Kineret, sinagoga trebuia să fi fost impunătoare odinioară.

Ornamentațiile arhitectonice sînt în mare parte geometrice. Altele reprezintă diverse plante și fructe, cum ar fi: ciorchini de struguri, foi de viță, foi de măslin și de curmal, frunze de palmier, etc. Numeroase alte ornamentații reprezintă obiecte de cult: candelabre cu șapte brațe, ulcioare de untdelemn, lopăți pentru mîrodenii, șofarot, chivoturi etc. O friză din Chorazin reprezintă doi lei ascunși de niște tufișuri. Ornamentele acestei sinagogi reprezentau și oameni! Au fost descoperite, de altfel, două statuetă de lei, care serveau probabil drept acrotiere la porțiunea inferioară a acoperișului. Stilul ornamental este elenist, dar se resimte într-însul o puternică trăsătură orientală.

Pereții și fragmentele ornamentale mai păstrează și acum urme de tencuială vopsită. Sinagoga din Meron era, de pildă, zugrăvită în roșu. Cea din Kfar Nahum păstrează culori diferite. Nu este exclus ca sinagogile să fi fost înzestrate cu picturi murale.

B. Sinagogile clădite în secolele IV—VI e.a. nu mai excelează prin mărime. Ele sînt mai mici și sint clădite din pietre simple, necioplite. Construcția lor internă seamănă cu cea a sinagogilor de tip A: și ele erau împărțite în trei încăperi, prin două rînduri de stîlpi. Diferența esențială dintre sinagogile pe acest tip (Beit Alfa, Hamat Gader, Naarum etc.) și cele de tip A este aceea că în aceste sinagogi Chivotul sfînt avea de-acum loc fix într-o adîncitură specială în peretele principal. Sinagogile de tip A aveau intrarea de obicei printr-o ușă principală și două secundare, chiar prin perețele principal: fixarea locului pentru chivot schimbă și intrarea sinagogii, care trece la perețele opus. Aceste elemente constituie puncte de reper deosebit de importante în istoria arhitecturii sinagogale.

În ciuda condițiilor arhitectonice exterioare modeste, sinagogile de tip B erau

Fragment de mozaic din sinagoga de la Beit Alfa

Șearim s-au descoperit desene reprezentînd asemenea chivoturi mobile. De altfel, la Kfar Nahum și Chorazin s-au descoperit, alături de sălile de rugăciune, urmele unor încăperi minuscule, care serveau probabil drept adăpost acestor chivoturi mobile.

Cea mai mare dintre aceste sinagogi a fost cea de la Kfar Nahum. Dimensiunile sălii acestei sinagogi erau de 16,40×23 m. Ea era prevăzută, în lungime, cu șapte stîlpi gigantiști, ciopliți dintr-o singură piatră. La clădirea acestei sinagogi s-au folosit pietre de calcar albe aduse special de departe. Judecînd după dimensiuni și după poziția excepțional de fru-

frumos impodobite în interior. Toate sinagogile din această epocă au fost prevăzute cu pardosele de mozaic multicolore, unele dintre ele de o deosebită valoare artistică. Compozițiile de mozaic erau, în majoritatea cazurilor, în dreptul pereților longitudinali, geometrice, iar în centrul sălii — combinații de figuri simbolice. Adesea ele reprezentau diverse scene biblice, cum ar fi: jertfirea lui Isaac (Beit Alfa), animalele în Arca lui Noach (Geres), Danil în groapa cu lei (Naran). Alte fracțiuni de mozaic reprezentau scene mitologice, de pildă: carul Soarelui tras de cai și înconjurat de zodii (La Beit Alfa) sau obiecte de cult evreiești. Menora cu șapte brațe, un ulav și un etrog, un șofar, un chivot, precum și perechi de lei etc. Mozaicurile erau adesea prevăzute cu inscripții ebraice, arameice sau grecești, în care erau indicate numele decoratorilor sau ale donatorilor. Grație acestor inscripții, se poate fixa uneori data exactă sau aproximativă a clădirii respectivei sinagogi.

C. Spre deosebire de sinagogile de tipurile mai jos amintite, unele sinagogi — descoperite mai la sud — nu sint clădiri bazilicale, ci au forma unor dreptunghiuri late. Sinagogi de acest tip au fost descoperite la Estmoa, lîngă Hebron, și la Hirbet Sosia, în aceeași regiune. Tipul arhitectonic pare a fi de proveniență mesopotamiană. Și celebra sinagogă din Dura Europos este de acest tip. Și aceste sinagogi au fost zidite în secolele II—III e.a., deși arhitectonic ele diferă radical de cele de tipul B. Sălile acestor sinagogi sint neîmpărțite prin stîlpi și îndreptate în lățime spre Ierusalim. Sinagoga din Estmoa prezintă în peretele ei principal (peretele nordic) trei adîncituri: sinagoga avea probabil trei chivoturi. Același perete este prevăzută și cu o a patra adîncitură, centrală, făcută ulterior, probabil după părăsirea celorlalte trei adîncituri și confecționarea unui chivot central.

Istoria artelor religioase evreiești a avut multe de cîștigat în urma acestor săpături. Nu mai puțin importante au fost ele pentru studiul istoriei religiei mozaice, furnizînd date interesante despre amploarea vieții religioase evreiești în Galileea primelor secole ale erei actuale.

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

PREMIU

Cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea filozofului Karl Jaspers (1883—1969), unul dintre cei mai renumiți filozofi ai secolului XX, Universitatea Ruperto-Carola din Heidelberg și primăria acestui oraș au instituit premiul „Karl Jaspers”. Premiul a fost acordat, la prima ediție, profesorului de filozofie de la Universitatea Sorbona, din Paris, Emmanuel Levinas, un mare erudit în științe iudaice.

TITLU

Într-un cadru festiv, Universitatea din Tel Aviv a conferit marelui violonist Isaac Stern înaltul titlu de Doctor honoris causa. Cu acest prilej, au rostit cuvântări elogioase conducători ai acestei prestigioase instituții, printre care menționăm pe prof. J. Dinstein, rectorul universității, precum și dirijorul Zubin Mehta, directorul muzical al Orchestrei filarmonice din Tel Aviv, și el Doctor honoris causa al aceleiași universități.

LUPTA CONTRA ANTISEMITISMULUI

Un număr de universitari din Austria s-au constituit într-un grup de acțiune în scopul de a lupta împotriva recrudescenței antisemitismului în această țară. Conducătorul acestui grup — care poartă numele rabinului Bloch, fost parlamentar austriac, remarcă în lupta contra teoreticienilor antisemitismului din secolul trecut — este dr. Klaus Lohman, istoric la Universitatea din Viena.

UNIVERSITARĂ

Fundația iudaismului francez a propus istoricului François Furet, directorul Institutului de înalte studii sociale din Paris, instituirea unui centru universitar de cercetări și de învățământ al iudaismului contemporan pe lângă institutul pe care-l conduce. Propunerea a fost primită cu viu interes și noul centru a și început să funcționeze.

INALTĂ CINSTIRE

Anul trecut, Consiliul municipal al Ierusalimului a hotărât crearea unui titlu de onoare „Prieten al Ierusalimului”, care

se acordă unor personalități din străinătate pentru atitudine amicală față de Orașul Sfânt. Acest titlu se conferă anual, de către primarul orașului, unui număr de trei personalități.

În anul curent, până în prezent, Consiliul municipal al Ierusalimului a hotărât, în unanimitate, să acorde acest titlu publicistului Axel Springer din Berlinul occidental.

DISTINCȚIE

În numele reginei Beatrix a Olandei, dnei Selma van de Perre i s-a conferit Medalia olandeză a Rezistenței, pentru meritele sale deosebite din timpul celui de-al doilea război mondial. Ambasadorul Olandei la Londra, care a fost solul reginei acestei țări, a elogiat activitatea dnei van de Perre, arătând că ea a furnizat acte de identitate false și cartele de alimente multor evrei și luptători în mișcarea de Rezistență

din Olanda, deși aceste acțiuni erau foarte periculoase și puteau s-o coste viața. Ea a fost arestată de către naști și deportată în lagărul de la Ravensbrück. A fost una din cele 190 de femei pe care Himmler le-a oferit Crucii Roșii în schimbul unor alimente. Ea s-a stabilit, după război, la Londra, unde s-a căsătorit cu Hugo van de Perre, și el fost luptător în mișcarea de Rezistență.

CERCETĂRI

Necesitățile mari de petrol ale dezvoltării industriale actuale determină pe mulți savanți să întreprindă cercetări inedite pentru descoperirea de noi zăcăminte. Astfel, prof. Dan Löwenthal, geofizician la Universitatea din Tel Aviv, a descoperit o nouă metodă de depistare a surselor de petrol. În continuare, în colaborare cu geofizicianul englez dr. J. Sherwood au dezvoltat această metodă, care actualmente este experimentată în Statele Unite și China.

PREMIU CULTURAL

Cunoscutul compozitor și dirijor Leonard Bernstein acordă, prin fundația care îi poartă numele, un substanțial ajutor tinerilor muzicieni talentați. Recent, Leonard Bernstein a anunțat că și premiul de 20 000 de mărci ce i-a fost decernat, în noiembrie anul trecut la München, de către organizația „Bayerische Reiffelsenverband” va fi adăugat fondului fundației sus-amintite. Astfel, acest premiu are o dublă semnificație: pentru activitatea artistică a marelui muzician și pentru „angajamentul ieșit din comun” al acestuia față de tineret.

LINGVISTICĂ

Dr. Michael Avinor a creat o transcriere latină a alfabetului ebraic. Noul „alfabet”, pe care l-a numit „scriere carmelitică”, are 28 de consoane și 8 vocale. La realizarea grafică a semnelor și-a adus contribuția și binecunoscutul tipograf sud-african Alan Dodson. Dr. Avinor a și transcris câteva fragmente din Biblie, poezie modernă, cartea lui Kipling „Drumul spre Mandalay”, precum și formule chimice. Dr. Avinor susține că noua sa transcripție latinizată este necesară, intrucât alfabetul ebraic este inadecvat transliterării formulelor matematice și științifice din uzajul internațional. Se știe că în prezent cataloagele chimice, prescripțiile medicale, inscripțiile de pe medicamente sînt scrise în Israel cu caractere latine. De asemenea, și limbajul folosit cu computerele, iar algebra predată în școli folosește tot clasicele formule redactate cu caractere latine.

EXTRĂDARE

Pentru prima oară, Spania a fost de acord să extrădeze un fost criminal nazist de război. Este vorba de Auke-Bert-Pattist, care a acționat ca ofițer SS pe teritoriul Olandei. Pattist fusese condamnat de justiția olandeză la închisoare pe viață pentru crimele comise pe teritoriul acestei țări.

SPITAL

Rika Steyaert, ministrul problemelor sociale din Belgia, a pus piatra fundamentală a unui nou spital evreiesc, care va avea 72 de paturi și o creșă. Noua

instituție spitalicească din Anvers va intra în funcțiune în 1984. Imaginea noastră redă o vedere parțială a machetei spitalului.

MUZEU

La Soragna, în provincia Parma (Italia), a fost inaugurat un muzeu evreiesc, reunind diverse obiecte și documente provenind de la șapte comunități care au existat odinioară în această zonă.

DESEMNARE

Proeminentul istoric al hasidismului prof. Yosef Udelson a fost numit consilierul rețelei de televiziune americane „Granada” pentru serialul pe care această rețea îl face despre istoria și impactul televiziunii asupra civilizației umane. Prof. Udelson este autorul cărții „The Great Television Ride” („Marea cursă a televiziunii”), care este considerată o lucrare de referință în ceea ce privește tehnologia televiziunii.

ALEGERE

De la Cabinetul primului ministru al Marii Britanii s-a anunțat oficial alegerea lui Stuart

Young în postul de președinte al companiei engleze de radio și televiziune BBC, fiind astfel cel mai tânăr director (48 de ani) din istoria acestei instituții. Young a activat și activează intens pe tărîm comunitar, el deținînd postul de președinte al Consiliului Central al serviciilor sociale ale comunității și postul de director al prestigiosului hebdomadur „Jewish Chronicle”.

SPORTIVĂ

Între 1 și 8 mai, la Tel Aviv, s-au desfășurat „Jocurile Hapoel”, la care au luat parte peste 2 500 de atleți din peste 30 de țări, care s-au alăturat citirva sute de sportivi israelieni.

PRO ARTE

Lucy Glantz, văduva poetului de limbă idis Jacob Glantz, din Mexic, a instituit un premiu literar și artistic în memoria soțului ei. Premiul „Jacob Glantz” se va atribui anual pentru poezie, pictură și sculptură, iar juriul va fi alcătuit din scriitori și artiști plastici evrei din Mexic, S.U.A. și Israel.

NUMIRI

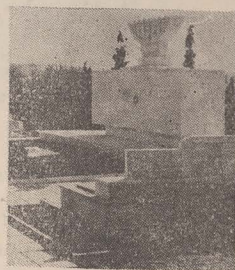
Bob Hawke, noul premier al Australiei, l-a desemnat pe Barry Cohen în funcția de ministru de interne și al lucrărilor publice în guvernul său, iar pe Joe Berinson în postul de ministru al justiției. Ambii sint cunoscuți pentru activitățile lor pe tărîm comunitar.

PROGRAM

Pentru al doilea an consecutiv, Centrul de studii ebraice post-universitare de la Universitatea din Oxford s-a organizat un program de studii în limba idis, mai amplu decît cel de anul trecut, la care au participat studenții din 9 țări. Printre cei care vor conferența se numără prof. Eugene Orenstein (Canada), dr. David Katz (Oxford University), precum și alte personalități din S.U.A., R.F.G. și Marea Britanie, care vor trata întreaga gamă de probleme referitoare la limba, literatura și cultura idis. În cadrul acestor cursuri se va aduce un omagiu memoriei lui Avrom Stencl, poetul de limbă idis care a decedat la începutul acestui an și despre care a scris și revista noastră.

IN MEMORIAM

La Salonic (Grecia) s-a ridicat un monument ce va eterniza memoria celor peste 70 000 de evrei greci masacrați în timpul Holocaustului. Alături, dam fotografia acestui monument, unde

arde o flacără veșnică. În Grecia există, în prezent, 5 000 de evrei, majoritatea lor trăind în Atena și Salonic.

INLOCUITOR DE METAL

PIATRA NEAMT. La Combinatul de fibre sintetice Săvinești au fost obținute, în cadrul probelor tehnologice, primele cantități de granule poliamidice cu ingrediente, material sintetic destinat înlocuirii unor piese de metal din industria construcției de mașini. Atît tehnologia de fabricație, cît și utilajele noi instalate au fost concepute de specialiștii Centrului de cercetări pentru fibre sintetice Săvinești, în colaborare cu cei din sectoarele de producție ale combinatului. Prin utilizarea producției de granule poliamidice se va economisi anual o cantitate de 4 500—5 000 de tone metal.

TABĂRĂ MEDICALĂ PENTRU COPII

TIMISOARA. În comuna Receaș a fost deschisă o tabără medicală pentru copiii suferinzi de diabet zaharat. Aici își vor petrece o parte a vacanței, în trei serii, copiii din mai multe județe ale țării, sub supravegherea unor cadre medicale de specialitate și psihologi, avînd la dispoziție toate condițiile pentru a se relaxa și pentru a-și forma o educație sanitară corespunzătoare necesar acestor afecțiuni. De asemenea, copiii învață aici să-și facă singuri unele analize medicale și chiar să-și aplice medicația adecvată.

NOU INGRĂȘĂMINT

IASI. Un colectiv de specialiști de la Institutul Politehnic „Gh. Asachi” a conceput tehnologia de obținere a unui nou sortiment de îngrășămint pentru agricultură: polifosfatul de amoniu. Noul îngrășămint are un conținut ridicat de substanță activă, este recomandat pentru toate tipurile de soluri și culturi, asigurînd sporuri de recoltă mai mari decît îngrășămintele complexe uzuale.

GALA TINERILOR ACTORI

COSTINEȘTI. În stațiunea Costinești, de pe malul Mării Negre, a avut loc, între 14—18 iulie a.c., concursul național de interpretare „Gala tinerilor actori”. Manifestarea a fost organizată de Biroul de turism pentru tineret, Direcția instituțiilor de spectacole din Consiliul Cultural și Educației Socialiste și A.T.M. — biroul secției de critică teatrală.

În urma unei preselecții, au participat peste 40 de tineri actori și studenți ai institutelor de teatru din București și Tg. Mures. Ei au prezentat în concurs recitaturile de poezie, fragmente din spectacole ori montări integrale, inspirate de lucrări ale dramaturgiei românești și universale.

OLIMPIADA INTERNAȚIONALĂ DE FIZICĂ

Bilanțul participării elevilor români la acțiuni internaționale s-a îmbogățit cu noi lauri, odată cu încheierea celei de-a XIV-a olimpiade internaționale de fizică, desfășurată la București. În competiție cu colegi de-ai lor din 15 țări, cei cinci reprezentanți ai școlii românești au obținut un succes deosebit, cucerind două locuri I, două locuri II, un loc III și șase premii speciale, făcînd și cu acest prilej dovada nivelului înalt al învățămîntului românesc și al anii socialismului.

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Chief Rabbi dr. Moses Rosen

THOUGHTS ON ELUL

Judaism puts greater emphasis on the end of a thing than on its beginning. However favourable the auspices under which we set out on a road, we do not yet know the difficulties ahead, and the end of it is not yet in sight. The warrior king of Israel therefore warned his opponent not to claim victory before fighting (I. Kings 20.11) the battle".

When our aim is reached, when we look back on the road we have covered and we find that our plans have been fulfilled, then we are entitled to satisfaction. This justifies Ecclesiastes (7.8) in saying:

טוב אחרית דבר מראשיתו

"Better is the end of a thing than the beginning thereof".

The last month of our religious calendar demonstrates this concept, and the way we meet this month best describes the importance we attach to the conclusion of any endeavour.

The year has passed. We have turned the pages of yet another chapter in the Book of Life. Yet another stage has been covered in our itinerary from the cradle to the grave. And now the last month, ELUL, faces each and every one of us with the question: "How have you used the year that is drawing to its end? What have you made of it? Have you uselessly spent its days, or have you used them in the service of a lofty aim?"

Cheshbon Hanefesh, a balance sheet of the heart, such is the great significance of the month that links a past which can never return to the future for which we are getting ready. Its days review our thoughts, feelings and deeds, and these are closely examined by the severest of judges — our own conscience. A wise rabbi said: "To deceive your fellow man is a sin, to deceive God is folly, to deceive yourself — a crime". In the bustle of everyday life we are often inclined to deceive ourselves and to use two different measures in assessing deeds; one measure we use for other people and another measure — for ourselves; we tend to be very strict and exacting towards others, but very lenient and forgiving towards ourselves. On the one hand, we do not find any excuse for the errors of our fellow men, on the other hand we generously grant mercy and recognize mitigating circumstances for ourselves. The month of Elul rouses us from this dolce farniente in which we indulge. It introduces us to the

most difficult of moral demands, to know ourselves, the inner self, with all its shadows, all its weaknesses, and all its sins.

The first word of the weekly Sidrah at the beginning of this month is ראה, see, look!

Have a look at yourself. Open your eyes and see into the depth of your conscience. Cleanse it of the dust of self-deceit and look into the mirror of your soul — such is the message of the month of Elul.

The month of Elul is to the year what the Sabbath is to the week — a final account, a serious survey of the time that has passed.

With a moving simplicity prays the psalmist לפניך יימי כן חרע "So teach us, oh LORD, to number our days" (Psalms 90.12). Man who can enter the labyrinth of the most complicated calculations often forges the most elementary reckoning, that of keeping a record of the days of his life. The urgent plea of the psalmist therefore is that he may always have before his eyes the arithmetic of life, which the Morning Star of Romanian poetry Mihai Eminescu formulated in the following lines:

Tomorrow adds to your days,
Yesterday subtracts from your life,
And yet, despite of everything,
It is today you always face.

Let us know how to add, and also how to subtract. Everyone must know these elementary operations in order to have a correct view of life. And as we know how to reckon and to weigh and to keep count of our worldly goods, even so let us at least be equally careful with our most valuable capital — the days of our life.

Have we not made an error in our reckoning so far? Would it not be an even greater mistake not to repair that error? The month of Elul calls us to revision. Therein lies the great importance of this month.

The month of Elul is therefore not only an end, but also a prelude. It directs our eyes not only to the days that have diminished our life, but also toward the future, to the years we are preparing to add to our existence. It thus becomes a guide to the lofty aims towards which we now are directing our steps.

His Eminence and Mrs. dr. Moses Rosen back in the country

His Eminence and Mrs. Moses Rosen, who travelled in France and Switzerland between 23 June and 31 July, arrived back in the country on 31 July.

They were welcomed at the Bucharest-Otopeni airport by leaders of the Federation of Jewish Communities and of the Jewish Community of Bucharest.

MR. ITZHAK KORN VISITS ROMANIA

Mr. Itzhak Korn, chairman of the Israel-Romania Friendship Association, visited Romania over 4 and 14 July, 1983, at the invitation of the Romanian Institute for Cultural Relations with Foreign Countries.

In this lapse of time, Mr. Itzhak Korn called at the Federation of Jewish Communities of Romania where he discussed with the leadership matters related to community life. Mr. Emil Schechter, general secretary of the F.J.C., gave an account on the achievements recorded by our communities lately. Mr. Itzhak Korn who visited Jewish religious and cultural institutions of the Federation, expressed full satisfaction for the achievements obtained in the organization of the Talmud Torah courses, for the quality of the "Revista Culturii Mozaic", the Museum of History of the Jewish Communities, the research activity in the history of the Jewish communities in the country and, generally, for the whole Jewish cultural activity and social assistance. He had special praise for the health protection system for the old, sick and lonely coreligionists, the homes of the Federation being an example of how not only food and the health of hundreds of those who are assisted is ensured, but also the lofty health of hundreds of those who are assisted is ensured, but also the lofty understanding of their souls, and how the dignity of man is observed.

All this is the expression of the tireless activity of His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen and of his associates, who concern themselves with affection for the preservation of Jewish life in our communities.

During his visit in Romania, Mr. Itzhak Korn was received by Mr. Stefan Andrei, Minister of Foreign Affairs of the Socialist Republic of Romania, when discussed were aspects of the activity and preoccupations of the Israel-Romania Friendship Association, stress being laid on its contribution to the development of relations of friendship between the two countries and peoples.

During his sojourn in Romania, Mr. Itzhak Korn also had interviews with Dr. Ion Botar, director of the Romanian Institute for Cultural Relations with Foreign Countries, with Mr. Ion Popescu Puturi, director of the Institute of Historical and Social Political Studies under the C.C. of the R.C.P., with prof. Virgil Candea, chairman of the "Romania" Association. The guest also called at the Writers' Union of the Socialist Republic of Romania. On visiting Jassy, he admired the rich activity of some well-known Romanian cultural establishments in the locality.

The entire visit proceeded in an atmosphere of warm cordiality and full understanding.

NEWS FROM OUR COMMUNITIES

LECTURES

BAR MITZVAH

BACAU. On June 26, 1983, prof. Shaim Natan lectured on "The social role of the prophets", conspicuously emphasizing the specific phenomena of the prophets with the Jewish people, as also their great visions, that embraced the fate of our people and that of other peoples.

This was the tenth lecture held for the Bacau community, with which we concluded the cycle of lectures for this year. We express our satisfaction for the fact that we have succeeded in moulding a public desirous of knowledge and of getting acquainted with Judaic assets.

Chairman
eng. I. WENGER

prof. L. IOSIF

FALTICENI. Haim Grinberg, lawyer, chairman of the local community, lectured — in the presence of the community members, on "The Haggadah in Talmud" (by David Rimer) and "Rashi" (by D. Feldman).

Presented in a most accessible form and with the necessary explanations, the lectures were successful.

Young Marius Mendelovici had his Bar Mitzvah in Jassy, on 29 May, 1983, thus coming off-age, and being answerable from the Jewish point of view from now on for his deeds.

The Great Synagogue of Jassy, was full with coreligionists who assisted in this happy event in the life of young Mendelovici. On the occasion, dr. Simion Caufman, chairman of the Jewish Community of Jassy, held an interesting lecture, stressing the significance of Bar Mitzvah for the whole Jewish collectivity, as an element that had been the foundation of our millenary existence and persistence. In this context, the speaker said that this year alone, thanks to their attending the Talmud Torah courses, under the guidance of melamed-ritual slaughterer Solomon Dauber, eight students have come-off age.

He called on the parents who were present at this festivity to register their children on time for the Talmud Torah courses where they can acquire thorough knowledge of Jewish language and history, necessary for the preparation of the solemn moment of Bar Mitzvah.

Dr. RUBIN BEN SHALOM

יצחק האָרן האָט באזוכט רומעניע

ה'יצחק האָרן אלס פארזיצער פון קאמיטעט פאר פריינדשאפט ישראל רומעניע, איז איינגעלאדן געווארן אויף א באזוך אין רומעניע, ווו ער זאגט זיך געטראפן מיט וויכטיקע פערזענלעכקייטן פון דער שטאט פארשטאט אין רומעניע און האט געהאט מיט זיי פריינדלעכע און פראקטישע אויסגעשפראכענע דער באזוך איז פארגעקומען צווישן 14טן און 17טן יולי ד.ר.

נאך זיין אנטקומען קיין בוקארעשט איז פארגעקומען א טרעפונג מיט ד"ר יאן באטאר, דער די-רעקטאר פון אינסטיטוט פאר אויסלענדישע בא-צוועגע און ס'זענען באהאנדלט געווארן נאך וויכ-טיקע אפגעקעטן און טעטיקייטן פון קאמיטעט פון פריינדשאפט ישראל-רומעניע. ס'זענען פאסעטיש-טעלע געווארן ריכטיגלייגען פון ווייטערדורכער ארבעט.

דאנערשטיק דעם 17טן יולי, איז י. האָרן אויפ-גענומען געווארן פון אויסערן מיניסטער שטעפאן אנדריא אויף וועלכע ס'זענען באהאנדלט געווארן וויכטיקע פראגעס פון שטארקן די פארשטענדונג צווישן ביידע לענדער און פאקטער. דער נאכט י. האָרן האט באזוכט, אז דער אופן פון מוסל-פון זיך מיט דער יידישער באפעלקערונג אין דער מעניע און די פערזענלעכע פירונג פון דער פערדע-ציע פון די יידישע קהילות, איז א דערזעלבע פון א ריכטיקער האנדלונג מצד דער הונדער-רע-נירונג, און מען דינען אלס ביישפיל פאר אנדערע לענדער.

די טרעפונג מיטן די-רעקטאר יאן פאפעטו-פוצירי, מיט א טייל פון זיינע וויכטיקע מיטארב-טער איז עפירט געווארן אין א זייער ווארעמער אטמאספערע און האט אנגעזיכנט די וויכטיקייט פון דער פריינדשאפט צווישן רומעניע און ישראל.

ה'יצחק האָרן אלס פארזיצער פון קאמיטעט פאר פריינדשאפט ישראל רומעניע, איז איינגעלאדן געווארן אויף א באזוך אין רומעניע, ווו ער זאגט זיך געטראפן מיט וויכטיקע פערזענלעכקייטן פון דער שטאט פארשטאט אין רומעניע און האט געהאט מיט זיי פריינדלעכע און פראקטישע אויסגעשפראכענע דער באזוך איז פארגעקומען צווישן 14טן און 17טן יולי ד.ר.

נאך זיין אנטקומען קיין בוקארעשט איז פארגעקומען א טרעפונג מיט ד"ר יאן באטאר, דער די-רעקטאר פון אינסטיטוט פאר אויסלענדישע בא-צוועגע און ס'זענען באהאנדלט געווארן נאך וויכ-טיקע אפגעקעטן און טעטיקייטן פון קאמיטעט פון פריינדשאפט ישראל-רומעניע. ס'זענען פאסעטיש-טעלע געווארן ריכטיגלייגען פון ווייטערדורכער ארבעט.

דאנערשטיק דעם 17טן יולי, איז י. האָרן אויפ-גענומען געווארן פון אויסערן מיניסטער שטעפאן אנדריא אויף וועלכע ס'זענען באהאנדלט געווארן וויכטיקע פראגעס פון שטארקן די פארשטענדונג צווישן ביידע לענדער און פאקטער. דער נאכט י. האָרן האט באזוכט, אז דער אופן פון מוסל-פון זיך מיט דער יידישער באפעלקערונג אין דער מעניע און די פערזענלעכע פירונג פון דער פערדע-ציע פון די יידישע קהילות, איז א דערזעלבע פון א ריכטיקער האנדלונג מצד דער הונדער-רע-נירונג, און מען דינען אלס ביישפיל פאר אנדערע לענדער.

די טרעפונג מיטן די-רעקטאר יאן פאפעטו-פוצירי, מיט א טייל פון זיינע וויכטיקע מיטארב-טער איז עפירט געווארן אין א זייער ווארעמער אטמאספערע און האט אנגעזיכנט די וויכטיקייט פון דער פריינדשאפט צווישן רומעניע און ישראל.

דיעות פון אונזערע קהילות

באקו

פאר א קורצער האט פראגס, נתן שאים געהאלטן דעם פארטראג איבער, דעם קאָ פון די נביאים. דער רעדנער האט אונטערגעשטראכן דעם ספעציפישן פנאמען פון די נביאים און זייערע דעהויבענע וויזיעס אינעם לעבן פון יידישן פאָלק און פון אנדערע פעלקער.

דאס איז געווען דער 10 טער פארטראג וואס איז געהאלטן געווארן אין פארקווער קהילה דאס יאר, מיט וועלכן ס'האט זיך פארענדקט דער היינטיקער צייל. מיר דרוקן אויס אונ-זער צופרידנקייט וואס ס'איז אונז געלינגען פא-מירן א פובליקום וואס איז גערן זיך צו ערנעגן-טערן צו די מקורות און די ווערטן פון יידישקייט. פארענדעט, אינזש. ז. ווענער, 5. אויגוסט.

יאס

נישט לאנג איז פארגעקומען די ברעזעווע פיינערלעכקייט פון מאריס מענדעלאוויטש, ווע מענטש לעטערן האבן גענוצט כרום שפטרין. ער וועט שוין פון איצט אן זיין פאראנטווארטלעך אלס זיין פאר זיינע מעשים.

די גרויסע שול פון יאס איז געווען איבערפליט מיט יידן וואס זענען געקומען זיך באשלייבן אין דער שטח. מיט דער געלעגנהייט, האט ד"ר שמעון קאפאנעו דער פרעזידענט פון דער הונדער יידישער קהילה, געהאלטן א שיינע דרשה, אין וועלכער ער האט באטאנט די וויכטיקייט פון דער געשעניש פאר דער נאכצור יידישער שטיכעס, וואס רעדנער האט אנגענומען אז נאך אין דעם יאר, זע-נען געווארן בר-מצוה 8 קינדער וואס האבן גע-לערנט אויף די תלמוד תורה מוסד כיים מלמד שלמה דאובער.

ד"ר מאפאנא האט גערופן די לעטערן וואס זע-נען בייגעווען אויף דער פיינערלעכקייט, ווי זאגן באצייטנס פארשרייבן זייערע קינדער אויף די תלמוד תורה מוסד, כדי זיי זאלן גרינדלעך אויפ-לערנען לשון קודש און יידישע שטיכעס, וואס איז נויטיק פאר די יידישע קינדער בכלל - און צו זייער בר - מצוה כפרס.

ד"ר ראובן בן שלום.

פאלטישען

אדום חיים גרינבערג, דער פרעזידענט פון דער פאלטישענער קהילה, האט געהאלטן די פא-מיראנא: "הנה איהו תלמוד" (פון דוד רימער) און "רשי" (פון ד. פערלמאן).

די פארטראג האבן געהאט א באזונדערן דער-פאלק.

פאלטישען

אדום חיים גרינבערג, דער פרעזידענט פון דער פאלטישענער קהילה, האט געהאלטן די פא-מיראנא: "הנה איהו תלמוד" (פון דוד רימער) און "רשי" (פון ד. פערלמאן).

די פארטראג האבן געהאט א באזונדערן דער-פאלק.

דבר בעתו - אגוט וואָרט

ה'יצחק האָרן אלס פארזיצער פון קאמיטעט פאר פריינדשאפט ישראל רומעניע, איז איינגעלאדן געווארן אויף א באזוך אין רומעניע, ווו ער זאגט זיך געטראפן מיט וויכטיקע פערזענלעכקייטן פון דער שטאט פארשטאט אין רומעניע און האט געהאט מיט זיי פריינדלעכע און פראקטישע אויסגעשפראכענע דער באזוך איז פארגעקומען צווישן 14טן און 17טן יולי ד.ר.

ה'יצחק האָרן אלס פארזיצער פון קאמיטעט פאר פריינדשאפט ישראל רומעניע, איז איינגעלאדן געווארן אויף א באזוך אין רומעניע, ווו ער זאגט זיך געטראפן מיט וויכטיקע פערזענלעכקייטן פון דער שטאט פארשטאט אין רומעניע און האט געהאט מיט זיי פריינדלעכע און פראקטישע אויסגעשפראכענע דער באזוך איז פארגעקומען צווישן 14טן און 17טן יולי ד.ר.

דבר בעתו - אגוט וואָרט

ה'יצחק האָרן אלס פארזיצער פון קאמיטעט פאר פריינדשאפט ישראל רומעניע, איז איינגעלאדן געווארן אויף א באזוך אין רומעניע, ווו ער זאגט זיך געטראפן מיט וויכטיקע פערזענלעכקייטן פון דער שטאט פארשטאט אין רומעניע און האט געהאט מיט זיי פריינדלעכע און פראקטישע אויסגעשפראכענע דער באזוך איז פארגעקומען צווישן 14טן און 17טן יולי ד.ר.

ה'יצחק האָרן אלס פארזיצער פון קאמיטעט פאר פריינדשאפט ישראל רומעניע, איז איינגעלאדן געווארן אויף א באזוך אין רומעניע, ווו ער זאגט זיך געטראפן מיט וויכטיקע פערזענלעכקייטן פון דער שטאט פארשטאט אין רומעניע און האט געהאט מיט זיי פריינדלעכע און פראקטישע אויסגעשפראכענע דער באזוך איז פארגעקומען צווישן 14טן און 17טן יולי ד.ר.

דיעות פון דער יידישער וועלט

יריסקטן

דער צענטער צו פארשן דעם אנטוויקלונגס-האט געוויזן א פילם וועגן דער צווייטער וועלט-מלחמה אין היטלער דייטשלאנד. אין דאזיקן פילם ווערט באוויזן, אז דייטשליכע ייריסקטן האבן זיך באטייליגט אין באדעכטיקן דאס פארמאשטן צום טויט אויפ'לעבנדיק יידן און נישט יידן. די ייריסקטן האבן אויך ארויס געדינט דעם פאשיזם.

יריסקטן

דער צענטער צו פארשן דעם אנטוויקלונגס-האט געוויזן א פילם וועגן דער צווייטער וועלט-מלחמה אין היטלער דייטשלאנד. אין דאזיקן פילם ווערט באוויזן, אז דייטשליכע ייריסקטן האבן זיך באטייליגט אין באדעכטיקן דאס פארמאשטן צום טויט אויפ'לעבנדיק יידן און נישט יידן. די ייריסקטן האבן אויך ארויס געדינט דעם פאשיזם.

מאנומענט

אין ענגלישן פארלאמענט איז געמאלדן גע-ווארן, אז דעם וועט וועט אויפגעשטעלט ווערן א מאנומענט אין הארד - פארק, אין לאנדאן, אין אנדערע פון נאצי - קרבנות. דאס איז באש-לאסט געווארן מיט דער פולער ערשטיקונג פון דער ענגלישער רעגירונג. דער מאנומענט וואס איז דער שטערן פון דעם מין איז ענגלאנד, וועט באשטיין פון א ספעציעלע געמאכטן גארטן און א שטיין, אויף וועלכן עס וועלן אויסגעקרייט ווערן תנ"ך אויסצוגן אין העברעיש און ענגליש. די באשטעטיקונג דורך דער רעגירונג איז בא-קאנט געמאכט געווארן דורכן מיניסטער עזי מאס פארלאן. געוויזן דזשאנער דער פרעזידענט פון דעם, באדאר א דעפוטאט"ס" דער דערגרייכט און עס זענען געפירט געווארן אונטערהאנדלונגען אין סכמך פון 4 יאר מיט דער רעגירונג און אז איר סכמך פון דעם פאלא איז א זשעסט פון גוטן ווילן גאנץ דעם, באדאר" און דער יידישער קהילה.

מאנומענט

אין ענגלישן פארלאמענט איז געמאלדן גע-ווארן, אז דעם וועט וועט אויפגעשטעלט ווערן א מאנומענט אין הארד - פארק, אין לאנדאן, אין אנדערע פון נאצי - קרבנות. דאס איז באש-לאסט געווארן מיט דער פולער ערשטיקונג פון דער ענגלישער רעגירונג. דער מאנומענט וואס איז דער שטערן פון דעם מין איז ענגלאנד, וועט באשטיין פון א ספעציעלע געמאכטן גארטן און א שטיין, אויף וועלכן עס וועלן אויסגעקרייט ווערן תנ"ך אויסצוגן אין העברעיש און ענגליש. די באשטעטיקונג דורך דער רעגירונג איז בא-קאנט געמאכט געווארן דורכן מיניסטער עזי מאס פארלאן. געוויזן דזשאנער דער פרעזידענט פון דעם, באדאר א דעפוטאט"ס" דער דערגרייכט און עס זענען געפירט געווארן אונטערהאנדלונגען אין סכמך פון 4 יאר מיט דער רעגירונג און אז איר סכמך פון דעם פאלא איז א זשעסט פון גוטן ווילן גאנץ דעם, באדאר" און דער יידישער קהילה.

שלום עליכם פארשטעלונגען

גדעון שמר, דער באקאנטער העברעישער אקטיאָר וואס האט זיך בארימט געמאכט מיט זיינע שלום עליכם - פארשטעלונגען אין עברית, האט דער-גרייט דערצו אז זיינס א פארשטעלונג איז נע-ווען די ערשטע וואס איז אויסגעפירט געווארן אין דרויסן דאך. די איניציאטיוו איז געק-ומען פון דעם דרום סאלאה אלאכא און האט זיך שטארק איינגעגעבן, אזוי אז איצט שיינען די צייטונגען אז גדעון שמר האט געמאכט שטיכעס. פארשטעלונג וואס איז געוויזן געווארן די דרום און געווען שלום - עליכם, טוביה דער "מביקע", וואס שמר פירט אויף ווי און מען-טש - פארשטעלונג. די פארשטעלונג האט ווי נע-זאגט, שטארק אויסגעגעבען. די דרום האבן אויפ-געגעבען טוביה מיט זיינע פראבלעמען ווי דער וואלט געווען א ווייטערער און געלעבט מיט זייערע פאבלעמען. אלס שטייכן אונטער אז מיט אזעל-כע אויפפירונגען דערגרייכט מען א דערנענטערונג צווישן פעלקער.

יראטאג

אין פארוי איז פארגעקומען א פיינערלעכקייט, געוויינט דעם 120 סטן יארטאג פון, אליאנס אויפגעבן אונטערשטייט, מיטן אנטיל פון דעם שרייבער און געזעלשאפטלעכן מוער רענע-קאסטן.

בעת דער פיינערלעכקייט איז באשלאסן געווארן אויפצובויען נאך א שול אין פאן אפריקע. פיל ש-לעך פון, אליאנס, האבן פאר דער צווייטער וועלט-מלחמה זיך געלערנט אין די שולן פון בולגאריע, ריכטלאנד און טערקיי.

דער פאר ווער פון דער ארגאניזאציע, אליאנס" איז שוין ברונשווי, באווסטער יידישער געזעל-שאפטלעכער מוער.

דבר בעתו - אגוט ווארט

הרב זאב גוטליב - זצ"ל

ראה.

ווע בעקאנט לייענט מען דיע פרשה תמיד אדער אים ראש חודש אלול אדער ועגן מען בענטשט דעם חודש. יעדענפאלס איז "ראה" דער אנהייב פון "ימים הנוראים".

בעט ווי משה רבינו, דער געטרייער פאסטער, ביי זיין פאלק: "ראה" אדרבה, וועט אליין דו מונט מיר נישט גלויבען. דו אליין קענסט דאס פערשטעקען. וואס כל זעה וואס א מתנה איך גיב דיר. "נותו לפניכם", אז איין מענטש איז שולדיג דעם אנדערן, שענקט ער איהם נישט דעם חוב. ער מוז באצאלען. און איך, זאגט דער רב"ק, אנהייבען א נעמען וואס איז געווען נאך דעם חוב. דאס האבען פאר דעם נארישע זינד און ווי פאר- נעמען מער אזוי נישט וועדער צו טוהן, און - איך בין איך מוחל. פון ראש השנה קענסט דו אנהייבען א נעמען וואס איז געווען נאך דעם חוב. דעם צו דעם געב איך. איך דעם, "מא". דעם ערשטען פונם יאהר. א ניער חשבון. אנגעהערט בען פון נול, זעה. דאס איז דער מין פון "היום", דער מאן, דער "היום הרע"ל". דיע ניע מעגליכ- קייט ווער אנגעהויבען לעבן אהן דער שווערער דרעקטער קאסט פון זינד און שולד, דאס איז א גרויסער חסד, א מתנה.

דערפאר ענדירט מיר דאס דאווענען און ראש- השנה מיט זייענען, "היום תאמנני", ווי דער "היום" געבט אונס נייען כוח און מוטה און האפ- פונג און שטארקייט ווענען אונזער צוקונפט אהיים געווענדיג פונם דאווענען ווענען מיר איבער דעם אנדערן גוט, "יום" טוב. מיר וואלען האבען גוט געדאווענט.

שופטים.

ועגן אין תרע"ב (1932) איך בין ארום געפארען אין פולין איז מיר אויסגעקומען צו האלטען שבת שופ- טים אין ווארשע, ווע איך האב געהאלטען שבת ביים-טען, אין אייניקל פונם גרויסן צווייטן ווארשע. צו מנחה האב איך מיך אריין געקאפט אין בית המדרש ווע איין אלטער מיידל און בעקאנטער חסיד האט פארגעלעגט דיע, "סדרה". ער האט געוויסן רב משה גליצער, איז געווען איבער תשעים פון איז געווען ביי אלע אלטע גרויסע צדיקים פון איבער הונדערט יאהר צוריק. ער האט נאך גע- זאגט א "תורה" וואס ער האט, א "מא". געהערט פון איין גרויסען רעבין ביים "טיש". שופטים וועט דאס תתן לך. וואלסט דיר באוואונגען מי שופטים, דיינס, ואס פערשטעקען און ווי בעשליסען. און שומרים, פאליציי, שומרים ואס היטען אפ און שטעהן אויף דער וואך. דאס ווי נישט נור צום נאנצען פאלק, דער קהלה, דער געזעלשאפט, נור צו יעהען איינעם. דו דארפט ביי דיר אליין אונגעשטעלען א "שופט" ואס וואלט דיר חסיד בעשליסען ואס דו דארפט טוהן און דו וואלסט דיר האלטען גוט אין דיע הענד, גלייך ווע א פאליצייניק וואלט שטעהן און דיר היטען דו וואלסט נישט זינדיגען. "תתן לך", טאקי פאר דיר אליין.

ווי פערהאנגען מענשען ואס וועלען נאר נישט וויסען, און נעהן נאך ווערען תאוות, דעם יצר הרע. און פערהאנגען מענשען ואס וויסען און פערשטעהן נאנץ גוט און ווי בעשליסען אפילו צו ווי "גוט", נור אז עס קומט צום טוהן ווענען ווי שוואך און לאזען זיך פערהייערען. דאס מען האבען "סי" "שופטים" און סי "שופטים".

כי תצא.

אויף דעם וועלען אופן ווע איין דער פאריינער פרשה טייטשען חסידישע ספרים דעם ערשטען פסוק: אויב דו ווירסט ארויסגעהן צום מאמע פער גען דין שונא, און דער גרעסטער, "שונא" איז דער יצר הרע, דאנן זאג איך דיר צו אז דו ווירסט איהם בעוועגן. אסך עבירות ווערען געטוהן. לעבן השלום. מען ויל זיך נישט קריגען. מען גיבט נאך... עס וועט אים לייכטער. און מען זוכט זיך א תירוץ... אבער דיע נמרא זאגט אז א מענטש דארף זיך צונעמען דעם יצר טוב און, "איום געהן" שלאנען דעם יצר הרע. דאנן העלפט איהם

מיט עדיכט. וואס איז באדייט. אויסצופאנצערן אלע פערעס און ווי צו פארשטעלען אים א הארפאנישן נאנץ.

פסוק און דערשיינענדיק איז אין דער הינזיכט דו תפילה פונעם בעל התהלים, "למנוח ימינו כן הודע", "לערן אונז, נאך, צוילן די פען פון אונדזער לעבן" (תהלים צ"ב). מיר קאנען אריינדרוינגען אין דעם לאב- רונג פון די שווערסטע שיי- כנות, אבער דעם עלעמענט פארשטען פון ווי דעם - צו מירן דעם חשבון פון די פען פון אונדזער לעבן, דעם פאר- נעם מיר ווער אפ. דאס העכסטע געבאט מיט וועלכן מ'וועגט זיך דער ריכטער פון תהלים איז, אז שבענדיק דאס האבען פאר דיר אויגן די ארויסגעטיק פונעם לעבן, אוועק עס זאגט דאס דער מארגענשטער פון דער רומענישער ריכטונג.

"מיטן מארגן פארשטעסטו דיינע מען מיטן געבט פארשטעסטו דין לעבן אין האפט פונעם געבטען - פאר דיר אויף אייביק דעם היינט".

מיר דארפן קענען דעם חיבור, מיר דארפן פארשטיין צו מאכן דעם חסידות אס דאס איז געווען א יעדער מענטש וואל האבן א ריכטיקע פערשטעקען ווען פונקט אזוי מיר קאנען צוילן, ווענען און רעכענען די עשירות - פון דער וועלט, פונקט אזוי דארפן מיר פאר- שטיין צו מאכן לכל הפחות, אזויפיל זאגן פאר דעם מיי- ערשט פון אלע קאפיטאלן פאר די פען פון אונדזער לעבן.

האבן מיר נישט געבאט א פעלער אין חשבון, ביז אונדז? און אויב מיר וועלן אים נישט ארויס, נייען מיר נישט ווייטער צו אנדערע פעלערס אין חשבון? אלץ רופט אונדז צו אס דער פשוטער רעזולט אין דעם באשטייט די דערקלערונג פון דער באוועגערע וואס מיט וועלכער דער דאזיקער חודש דערשיינט אין דער צייט.

אויף ארום איז דער חודש אלול, נישט נאך א פינאל, גאר אויך א פרעלודיע. דער פאר געלונגט עס אים צו ווענדן אונדזער בליקן נישט נאך צו דעם וואס מיר האבן אראפגענומען פון אונדזער לעבן נאך אויסצוקערן אונז- זערע בליקן צו דער צימאנט, צו די יארן וועלכע מיר גלייבן זיך צוצורעכענען צו אונדזער עקזיסטענץ אזוי ארום ווערט דער חודש אלול א וועגווער צו די גאנצע וואס היינט צו וועלכע מ'ווענדט זיך דער פון אונדזער לעבן.

געדאנקען וועגן אזוי

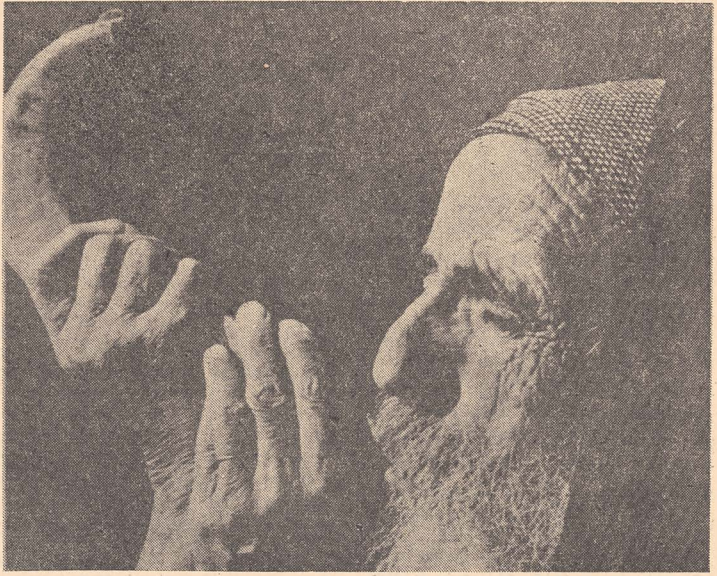
פון רב הראשי דר. רוד משה רוזן שליט"א

די תורה שפעלט מער דעם שראף אויפן סוף פון א וועק ווי אויף ווי אנהייב. ווי גוט מ'וואלט גיט ווי די סופנים אונטער וועלכע מען לאזט זיך אין וועג אריין, וועגן אבער אלץ נישט באקאנט די שטרייב- לונגען וואס מען קאן באנע- נענען אין וועג, און דער ציל איז נאך ווייט. העלפט ווען ער איז דערנערייכט געווארן ווען מיר קאנען ווארפן א בליק אויף צוריק, אויף דעם דורכ- געפאכטן וועג כדי פעסטע- שטעלן, צו דאס וואס מיר האבן זיך פארענטווען איז פארוואנדעלט געווארן, דאן קאנען מיר באהערשן ווערן פון דעם געפיל פון אמתער סאטיספאקציע. אס דערפאר איז בארעכטיקט דעם אויסרוף פון קהלת ווען ער זאגט: "טוב אחריית דבר טראשיתו", "ס'איז בעסער דער סוף ווי דער אנהייב פון א זאך". (קהלת ז-ה).

דער לעצטער חודש פון אונדזער לוח, בארעכטיקט די דאזיקע אויפמאכונג און דער איינציג וואס מיר באנענענען אים שטרייבט אונטער דאס וואס מיר האלטן וועגן דער גרויסער באדייטונג פונעם סיום. ס'איז ארויבער נאך א יאר. מיר האבן איבערגעשוישט נאך א קאפיטאל אין אונדזער לעבנסבאדן. מיר האבן דורכ- געפאכט נאך איין עטלעך פון

דעם פארשטען וועלכן מיר שפאנען דורך פונעם וויגעלע אלול שפעלט פאר יעדן פון אונדז די פראגע, "וואסווי האבן מיר אויסגענוצט דאס יאר וואס דערנענטערט זיך צום סוף, וואס האבן מיר מיט אים געטון, האבן מיר נישט געפערט ווייטע מען אומוויסן און אומנישט אדער האבן מיר ווי געשפעלט אין דינסט פון א נאכעלעס צויל?"

"השבון הנפש" - דאס איז די גרויסע באדייטונג פונעם חודש וואס פארברנדט די פארגאנגענהייט וועלכע קערט זיך מער נישט אום, מיט דער צוקונפט, צו וועלכער מיר גלייבן זיך צו פאר דעם שטענדיגן ריכטער - אונדזער איינ- געוויסן - לויפן דורך אין די דאזיקע מען, אונדזערע געדאנקען, געפילן און מענטשן און ווערן אונטערגעווארפן א פרוב- דין אנהייב. "אפצולאזן דין נאנענען, איז אן עבירה, אפ- צונארן דעם אויבערשטן איז א נאווויקייט. זיך אליין אפ- צונארן, איז א פארברעכן". וואס איינער פון די גדולי ישראל אין סוף פון מען לעבן לעבן ווענען מיר אפ- להוט זיך אליין אפצונארן און אפצונענען צוויי פארש- ציען פאסן אין דער בא- צייג צו מענטשן שטעלנדיק די העכסטע פאדערונג צו

אלול רופט צו תשובה

דברי תורה

מאת הרב יצחק מאיר פרילוס - בוקרשט

והיה עקב תשמעון את המשפטים ושמרתם וע-
שיתם אותם ושמר ה' אלקיך לך אן הכרית ואת
החסד (דברים י"ב) הנה רבן הפירוש במלך
עקב מה הנה הרמב"ם? ובאי ששלה פירושים על מלה
זו מובן מאליו כי בעתון אין מקום להתיק אריכות
הדברים שלו ובאמת כאלו נכתבה המלה עקב דר-
וש כי לפי סגנון לשון התורה היה להתחיל אם
תשמעון בלי המלה עקב ורש"י ז"ל פירש אם המלות
קלות שאדם דש בעקבו לשון הכתוב וידר אותה
בעקב עשו (בראשית כ"ט) וכדברי וואל מתמה
אך שיר לומר על מצוה שדשין אותה ברנלים
ובאי מבדלי התוספות שהכוונה על מצוה שלה
הקן שאדם הולך בפסיעות רגליו לקיים את המצוה
ואין להבין הלא לרוב המצוות נחזק ללכת ברנלים
לפיכך נבנה מצוה קלה שכך כניו המכונה ז"ל
שמצות שירוק הקן הוא מצוה קלה (מסכת חולין
דף קמ"ב ע"א במשנה) ועל שדש ברנליו קשה לה-
בנה נס מבוא מדרש תנחומא דש בעקבויו הכוונה
על מצות ציצית שאדם נורר בארץ כמנהג המלכט
במסכת ברכות דף יח לספר באים אצלנו ועכשיו
מחריפו אותנו משש ברור שהיו מגדיריו הציוית
על הארץ אולם לא שיר לומר מצוה קלה והפוט
היותר נכון הוא מה שמבאי הדברי וואל על פי
מה שכתב במסכת סוטה (דף כ"ב) אמר רבי יוחנן
למדנו שכל פסיעות מאלמנה דהאי אלמנה שהיה
לה בית כנסת סמוך לביתה עם כל זה היתה טורחת
עמלה וחללה להתפלל לבית כנסת שהוא רחוק
מביתה וכישאל אותה רבי יוחנן מרוע היא עושה
ככה השיבה ובי אין שכל פסיעות היינו שהקדו
ברוך הוא חושב את הפסיעות שאדם עושה לשם
מצוה ובמסכת בבא מציעא (דף ק"ב) דורש רב המרד
ברוך אתה בעיר (דברים כ"ג) שיהיה ביתך סמוך
לבית הכנסת ורבי יוחנן דורש ברוך אתה בעיר
לצרכי גופניים יען שהוא לשיטתו כי ישנו שכל
פסיעות לכן אינו מסכים לדרישת רב שיהי' לו
בית-כנסת סמוך לביתו כי אז יפסידו כל הפס-
עות ועתה מתורץ הכל מצוה קלה שאינו מוטל רק
הוא מתחייב בה ורש בעקבו כי אופן ותכונת
המצוה הוא רק כלה שטורח עצמו כלשון רש"י
שם שהאלמנה היתה טורחת עמלה המלכט כזה
לחצי מה שמקשים פירש ואתחנן ובה יתורץ
כי הביטוי דש בעקבו אין הכוונה כי דש המצוה
בעקבו אלא המצוה מתחנה על ידי דרישת העקבות
ומצוה קלה יען שאין מחייב בה והוא כעצמו מה-
חייב גונטלה עליו המלכט ובה אני מתורץ קושיא
עצומה הסיום מפרשת ואתחנן אשר אנכי מצוה
היום לעשותם ושדשין חכמינו ז"ל (מסכת עירובין
דף י"ח ע"א) מה שהדגישו התורה התיבה היום
היא לומר היום לעשות ולמחר קבל שכל ופרשת
עקב מתחילה עקב תשמעון וברך פרי אדמתך הרי
היום קבל שכל אכן לפי שביארנו כי המלה עקב
פירושה על מצוה שאינו מחייב בה אלא הוא
בעצמו נטלה עליו יתורץ הכל לפי מה שמבוא
(במסכת סוטה דף י"ד) וזה לשונם מפני מה נתאמה
מושה רבינו ליכנס לארץ ובי לאכל מפריה היה
צריך או לישבע מטובה היה צריך אלא כך אמר
מושה הרבה מצות נתתו ישראל שאינו מתחייב
אלא בארץ אכנס לארץ כדי שיתקיימו על ידי
אמר לו הקדוש ברוך הוא כלום אתה מבקש אלא
קבל שכל מעלה אני עליך כאילו עשיתם ומקשה
המהרש"א איך אפשר להבין דברי חכמינו אילו
הלא משנה מפרשת (במסכת אבות פרק א-משנה
ג) אל תהיו כעבדים המשפשים את הרב על מנת
קבל פרס ואיך תהיה כוונת משה רבינו קבל
שכל ומשנה כי כל מצוה שאדם מחייב על פי צי-
ווי התורה אין לו לעשות על מנת קבל פרס אולם
מצוה שאדם גונל ומתחייב בעצמו כי יש לו רשות
על מנת קבל פרס ומתורץ באופן הפלא ופלא היום
לעשותם ולמחר קבל שכל אלו מצוות שמחייבים
אבל עקב תשמעון שמדובר במצוות של פסיעות
שאדם נטל על עצמו בלי ציווי על מצוה כזאת
ובאלה התורה מבטיחה ובירך פרי אדמתך היום
ולא למחר הדבריה להוסיף על דברי וואל לכבוד
ההללאל של אדמו"ר הה"צ ר' מנשה ז"ל כ"ב
מנחם אב.

Tiparul executat la I.P., 13 Decembrie 1918" sub comanda nr. 3/34

הרהורי אל

מאת הרב הראשי דר. רוד משה רוזן שליט"א

היהדות שמה יותר את
הדש על סיכוי של פועל,
על השגה מאייר על התחלת
יכולים הסיכונים בהם אנו פוי
גם לאורה להיות הכי טובים.
עוד נשארים בלתי ידועים
המשפטים שיכולים להנחות כי
דרר ועדיין רחוקה היא המטרה.
אתה שעה כאשר הישגה התבי
לית, שיכולים אנו להביט
הורה לתיב כי עברנו ור
להחש שכל מה ישתנו על
דעתנו היה לפסטי, או יכול
לשלוש בנו הרגש של הפקת
רצון אסתית, וזהו שמצד
את קהלת שיקרא, טוב את
רית דבר מראשיתו, (קהלת
ו' ה').
ההרגש האחרון של לוחנו
לעדיין את ההשגה היות
לחאזין בו אנו מקדמים אותו
מכלים את כל זה מה שאנו
מבירים על השיבות הנדולה
של הסיום, הלפה עוד שנה
שום עלעלאל את הדפים של עוד
פרק מספר היינו שוב עברנו
קניית מסדר המסעות המבי-
לות אותנו סן העדש ועד ה-
לבר, התורש אלו ים לפני
כל אחר מאתנו את האלמנה
לכידה השתמשנו בשנה ה-

כבוד הרב הראשי ד"ר רוד משה רוזן שליט"א והרבנית חזרו ארצה

ביום א' כ"א מנחם אב (31 לחודש יולי) ש.ז. ישבו הביתה מנסיעתם לחו"ל, כבוד הרב הראשי והרבנית דר. רוד משה רוזן. בשעה התעופה בוקרשט-אטונל באו לברך אותם מנהיגי ועד הקהילות היהודיות ושל קהלת יהודי בוקרשט.

ביקורו של מר יצחק קורן ברומניה

במשך שהותו ברומניה, מר יצחק קורן התראה גם עם דר. יון בוסר, מנהל המכון הרומני ליחסים תרבותיים עם ארצות חוץ, עם מר יון פופסקו-פאדור, מנהל המכון למחקרים היסטוריים וסוציאלי-פוליטיים של יד העדש המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הרומנית, עם פרופ. ווידרשיל קינדריא, ו"ר האגודה "רומניה" האורח ביקר גם בן באגדאד הסופרים הרפובליקה הסוציאליסטית רומנית. הוא ביקר גם ביאסי איפה ששקד בהקמה והבנייה את כל הפעולה העשירה של מוסדות תרבותיים רומניים בעיר. כל הביקור נעשה באווירה חמה ולכבית והבנה מלאה.

כבר הופיע

לוח לשנת תש-מג

הלות מכלול דינים ומנהגים, זמן הדלקת הגרזן, שנת תשמ"ג בקהילותינו, ברכות והרבה חומרים מעניינים אודות החיים היהודיים היום-יומים